

Универзитетска библиотека
“Светозар Марковић”

БОЖИДАР КАРАЂОРЂЕВИЋ
изложба поводом Дана Библиотеке

Београд, 2010.

Божидар Карађорђевић, по оцу Ђорђу праунук Карађорђевићев, а по мајци Сарки унук Мише Анастасијевића, родио се у Паризу¹ 1861² . године. У Паризу је живео, радио и умро – био познат и цењен, док се у Србији, због династичких борби окончаних тек такозваним Мајским превратом и убиством последњег Обреновића 1903. године – о њему до тада није ништа писало.

Захваљујући страним изворима може се ипак доста сазнати о његовој личности и карактеру, животу и раду. Први помен о њему налазимо у *Дневнику Марије Башкирцеве (Journal de Marie Bashkirtseff – 1887; 1890)* као и у њеним писмима.

Потребно је овде да кажемо ко је била Марија Башкирцева, којој осим једног лепог и верног Божидаревог портрета дугујемо и многе податке о његовим најлепшим младићким годинама. Оно што нас интересује о Марији Башкирцевој можемо наћи готово у свакој енциклопедији било нашој или страниј, било општој или енциклопедији ликовних уметности. Свакако је за нас овде најбоље и најинтересантније да наведемо чланак који је о њој дао Божидар Карађорђевић за *Британску енциклопедију* (XI издање 1910. г.)

«Башкирцева Марија Константинова (1860-1884) руска уметница и књижевница, рођена 23. новембра 1860. у Гавронцију у Полтавској

¹ Неки аутори наводе да је рођен у Београду - као Стеван К. Павловић у свом делу *Vijou d' art*, док Коста Ст. Павловић у својим сећањима *Онакви какве сам их знао* каже да је рођен у Бечу, што такође тврде и други - видети чланак Зорана Константиновића у *Политици*, 15. март 1986, стр. 20 (прим. прир.)

² По старом календару 25. децембра 1861, по новом 6. јануара 1862. (прим. прир.)

губернији³ у Русији. Када је Марији било седам година, пошто њен отац, предводник полтавског племства, и њена мајка, нису, због неслагања могли да живе заједно, госпођа Башкирцев је са својом малом ћерком напустила Русију да би проводила зиме у Ници или у Италији, а лета у немачким бањама. Марија је добила знатно боље образовање од онога које је добијала већина девојака њеног друштвеног положаја. Могла је да чита Платона и Вергилија у оригиналу, као и да пише, подједнако лако, на четири језика. Обдарена за музику, прво је желела да буде певачица и да то постигне, озбиљно је студирала певање у Италији. Њен глас, међутим, није могао да издржи тако тежак рад и издаде је. У међувремену учила је и цртање. Када је изгубила глас посветила се сликарству и 1877. године настанила се у Паризу где је стално учила у студију Тони Робер Флерија. Године 1880. изложила је «Портрет жене», 1881. «Атеље Жилијан», 1882. «Жан и Жак», 1884. «Митинг» и «Портрет једне даме» (пастел) своје кузине, који се сада налази у Луксембуршкој галерији и за који је награђена почасном похвалом.

Жан и Жак

Њено здравље, одувек нежно, није могло издржати рад који је она себи наметнула, уз монденски живот у који се упустила после успеха што их је пожњела као уметник, те је 31. октобра 1884. године умрла од туберкулозе, остављајући за собом један мали број радова који су много обећавали. Од раног детињства Марија Башкирцева је водила аутобиографски дневник, али су издавачи ових бриљантних исповести (*Journal de M.B.*, 1890), очигледно у тежњи да привуку читаоцу пажњу на њену изузетну обдареност и имена разних угледних личности са којима се сусретала, ублажили неке делове дневника са њеним преоштрим ставовима. Ово је пак довело у сумњу печат искренности која представља главну особину ове изузетно занимљиве књиге.

³ Украјина (прим. аут. Б. Ј.)

Следећи књижевни рад Марије Башкирцеве објављен је у облику писама између ње и Ги де Мопасана са којим је отпочела преписку под лажним именом и не откривајући свој идентитет.

Видети Mathilde Blind, *A Study of Marie Bashkirtseff* (T. Fischer, Unwin, 1892); *The Journal of Marie Bashkirtseff; an Exposure and a defense*, by «S» (showing that there is throughout a mistake of four years in the date of the diary); *Black and White*, 6th Feb. and 11th April 1891, pp.17, 304; *The Journal of Maria Bashkirtseff*, translated, with an Introduction by Mathilde Blind (2 vols) London, 1890; *The Letters of Marie Bashkirtseff* (1 vol.) (B.K.)»⁴

У индексу сарадника XI издања *Британске енциклопедије* поред имена аутора овога чланка дати су следећи подаци: Принц Б. К., умро 1908. г. уметник, критичар, дизајнер и златар. Сарадник листа *Paris Figaro*, *Magazin of Art*, и т. д. Аутор Забележана о Индији (*Enchanted India*) (*Notes sur l'Inde*). Преводилац дела Толстоја и Јокаја Мора итд.»⁵

Божидар, дакле, није доживео да види објављен свој чланак о Марији. Читајући га, а нарочито поредећи га са доцнијим чланцима других аутора, објављеним у Британској или другим енциклопедијима, можемо уочити да је писан са много тоpline, да је Марија Башкирцева била Божидару веома блиска, да је био њен савременик, а после њене смрти учесник у полемикама око њеног дневника и њене личности и живо пратио све оне, како их он назива, «протесте», што их је изазвао њен дневник.

Славу, за којом је толико жудела, Марија Башкирцева стекла је више својим дневником објављеним после њене смрти него својим сликама. Превођен на више језика, он има своје место у аутобиографској литератури, а у своје време био је најчитанија и веома запажена књига, оно што данас називамо «бестселер».

А сада да видимо шта нам Марија прича о Божидару кроз свој дневник и писма. У једном писму својој тетци, писаном за време летње сезоне 1874. године, коју је проводила у чувеној бањи Спа, она пише: «Представили су нам грофа Денхофа и малог Б. К. ... и ишли смо на трке»⁶. Она је тада имала четрнаест година – себе је већ сматрала одраслом девојком, бринула се да ли се свиђа, да ли је запажена, а њега – тада дечака од тринаест година назива «малим».

⁴ *The Encyclopaedia Britannica* 1910, eleventh edition, vol. III, aus to bis

⁵ В. К. Prince Bojidar Karageorgevitch (d. 1908) – Artist, art critic, designer and goldsmith. Contributor to the *Paris Figaro*, the *Magazine of Art*, etc. Author of *Enchanted India*. Translator of the works of Tolstoi and Jokai, etc.

⁶ *Lettres de Marie Bashkirtseff*, Paris, 1891, str. 8

Они ће се поново срести у Паризу, када се и она тамо настани, од 1877. године, ради студирања сликарства. И од тада све чешће биће заједно. Готово свакодневно он је гост у њеном дому; он је прати на изложбе, у позориште. У њеном салону упознао је тада истакнуте француске сликаре и књижевнике, дивео се њеној лепоти и таленту, радовао се њеним успесима, био јој бескрајно одан и увек спреман да јој учини сваку услугу за коју га замоли. То се све види и из дневника и из писама упућених њему; готово у сваком писму она му за нешто захваљује или га за нешто моли. На пример, овако му се обраћа са молбом да јој обезбеди један атеље који јој је био запао за око: «Да ли бисте могли – са финоћом која вас карактерише, да некако уредите да будем обавештена...»⁷ Од Марије сазнајемо да је Божидар лудовао за Саром Бернар и често гледао њене представе, па чак, како она сматра, био је и ликом сличан великој глумици⁸.

Приликом последњег боравка Маријиног у Ници 1882. године, на карневалу, Божидар је својом песмом, игром и шалама забављао цело друштво. Одлазили су и у Монте Карло. Са њима су били и његов старији брат Алекса и њена кузина Дина. Млади, весели, безбрижни, они су се лудо проводили⁹. После повратка у Париз њено здравствено стање се знатно погоршало. Али она је имала невероватну енергију: неуморно је и даље сликала. Повремено је очајавала, свесна да болује од тада неизлечиве болести, била уверена да ће умрети, повремено се надала, веровала у чудо. У јесен 1883. године радила је Божидарев портрет. Он је позирао стојећи на балкону и гледајући на улицу, а прстима једне руке гужвао цвеће драгољуба који украшава балкон; али она је, како наводи у дневнику, решила да цвеће замени цигаретом¹⁰.

Тај лепо, витки младић на балкону имао је тада 22 године, а био је већ доктор права. Очеvidно није се само проводио и забављао, него и учио. Млади доктор показао је већу склоност према лепим вештинама него према сувим параграфима, које оставља на страну, и ступа у Ecole des Beaux-arts. На академији учи гравирање и сликарство. Такође је похађао и Париски конзерваторијум. Говорио је неколико страних језика. Није по образовању заостајао за својом младом пријатељицом, која је у дневнику написала о њему и ове редове: »Он је врло чудновато биће. Главна црта овог ћудљивог

⁷ исто дело, стр. 149

⁸ исто

⁹ Вероватно се Б. Јанковић овде послужила речима саме М. Башкирцеве, јер Марија често пише у свом *Дневнику*: »...je m'amuse à la folie comme d'habitude...» (прим.прпр.)

¹⁰ *Journal de Marie Bashkirtseff*, t.2, Paris, 1890, str. 504-505 (Mardi 9 octobre [1883])

и безбрижног карактера је љубав према импровизацији. Осим тога, када је неком пријатељ, сва његова уобразиља служи за глорификацију пријатеља; он се страсно привеже за људе за извесно време.»¹¹ За њу се везао до последњег њеног даха. На величанственом и тужном погребу Марије Башкирцеве, «сви су били задивљени», како описује једна њена пријатељица, «снежном белином љиљана које су браћа Карађорђевићи положили на одар своје младе пријатељице»¹².

Дани када је друговао са Маријом, веселио се, проводио, удварао и учио, били су, свакако, најведрији и најбезбрижнији у његовом животу.

Прошла је најлепша младост, он је сазревао, пласирао се полако као књижевник и уметник, кретао се у париским књижевним и уметничким круговима.¹³

Најсигурнији траг по коме можемо пратити и даље изводити његов животни пут пружа нам дело Виљема Ритера: Едмон де Пири (Женева, 1913)¹⁴. Ова монографија о швајцарском сликару налази се у Библиотеци Народног музеја у Београду, у коју је преузета из Библиотеке Музеја принца Павла. На књизи је посвета аутора Виљема Ритера принцу Павлу «за успомену на његовог кузена Божидара». Оловком су лако подвучена сва места која се односе на Божидара.

Виљем Ритер упознао га је у Паризу код Пјера Лотија са којим је Божидар био добар пријатељ и који га је узео за свога секретара; често су заједно путовали. Божидар је већ тада радио као дописник француских, енглеских, немачких, руских и америчких часописа и листова. На једном заједничком путовању са Лотијем и Ритером, Божидар је упознао, преко њих, њиховог пријатеља, швајцарског сликара барона Едмона де Пирија и његову супругу Матилду, такође сликарку. Швајцарског сликара и његову супругу убрзо је просто освојио љупки принц - «*prince charmant*», како су Божидара често називали у париском друштву и међу пријатељима. Код Пиријевих, он ће убудуће бити чест гост: зими у Венецији, а лети у Шомону у Швајцарској. Нови пријатељ ставио му је на располагање једну малу вилу коју је назвао његовим именом. Нарочито радо је сликао «љупког

¹¹ Исто дело, стр. 479 (Vendredi 22 juin [1883])

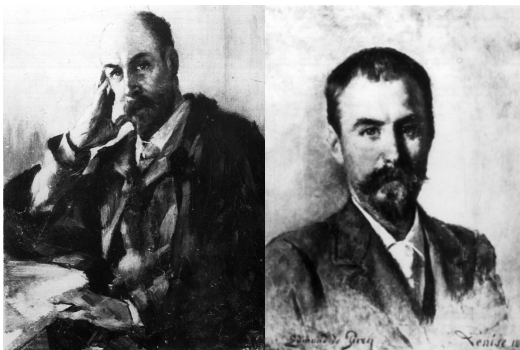
¹² Albéric Cahuet, *Moussia et ses amis*, Paris, 1939, str. 180

¹³ После смрти Марије Башкирцеве, њени савременици, па и доцнији књижевници, кроз дуги низ година, узимали су њен интересантни, прерано прекинути живот, за сиче својих дела. Чак је израђен и један филм о њој. У многима од тих романизованих биографија помиње се и Божидар, док у филму нема његове улоге.

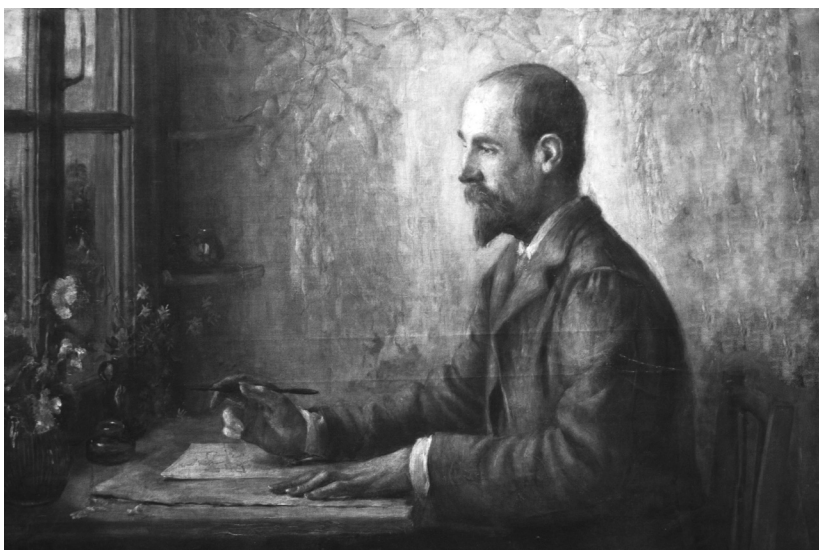
¹⁴ William Ritter, *Edmond de Pury : essai biographique et critique*, Genève, 1913, 134 str.

принца». Израдио је читаву серију слика, верних портрета, који показују трансформацију дугачког лица «некада налик на пажа» - пише В. Ритер, а на крају «на испосника, са ћелом, изразом умора, трагом година и печатом разочарања»¹⁵

Један велики портрет израђен 1903. године приказује Божидара како проучава цвеће за своје радове на кожи, у малој соби усамљене кућице крај Шомона. Ритер посебно описује руке истичући да су лепо израђене на портрету, «о, те руке, те фамозне руке дуге и гипке, мада не лепе, сувише маљаве

као у неким дроњцима, те пластичне руке скулптора и златара, те руке које су умеле и да везу, плету, крпе са женском љупкошћу»¹⁶.

¹⁵ ...la lente transformation de ce long visage naguère de page, puis de cénobite, avec la calvitie, les fatigues, l'âge et les désillusions.

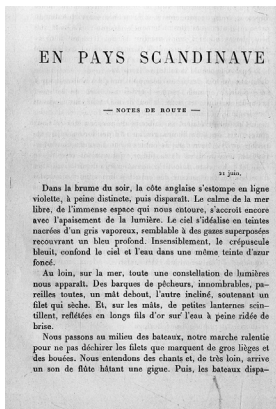
¹⁶ Oh! ses mains, ses mains fameuses, ces mains longues et souples, sans être belles, un peu trop velues et comme en guenilles; ces mains qui savaient broder, tricoter, reprendre avec des grâces féminines ! Исписи Босилке Јанковић из Ритерове књиге нису могли да буду упоређени са оригиналом, јер је књига, због реконструкције Народног музеја спакована. Зато је и остављено ses mains - ces mains, како је и преписано. (прим.прир.)

Уметничким радом тих руку као и својим књижевним стваралаштвом «љупки принц» издржавао је мајку, а повремено и брата, до краја свог живота, пошто је ова породица, већ одавно у изгнанству, морала временом остати без средстава. Лепе титуле «принцеза», «принц» које су упорно носили сви чланови породице и славно име – тада добро познато у Европи, могли су отворати многа врата и осигурати приступ у друштво, али нису могли бити извор прихода члановима свргнуте династије.

Дужа и краћа честа путовања на која је одлазио у друштву свог пријатеља Пјера Лотија или сам, као дописник разних часописа и листова, пружала су Божидару разоноду и зараду. Путовао је по Европи, био је у Азији и Африци. Године 1893. нарочито је много путовао и са тих својих путовања дао је неколико путописа по којима можемо пратити његово кретање и кроз наше крајеве:

- Црна Гора-Албанија (*La Revue de Paris* 1-XI-1894). Превод у *Српском књижевном гласнику* 16. марта 1913.
- На Гори Атосу (*Revue nouvelle*)
- У Србији (*Figaro*, 1894)¹⁷. Превод у новосадској *Застави* 1903.
- У Далмацији и Босни

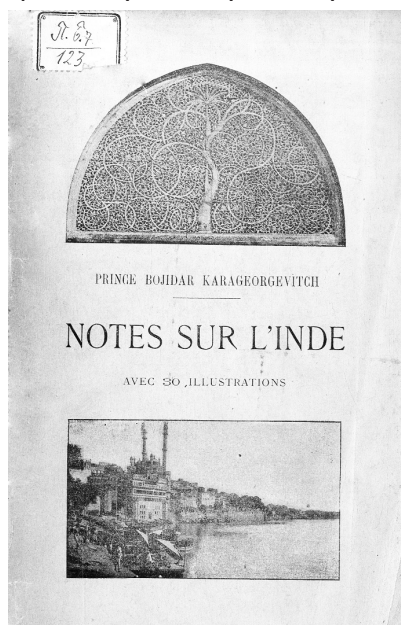
Три године доцније имамо у *La Revue de Paris* (1-III-1896) његов путопис : У скандинавским земљама (*En pays scandinave*).

Године 1897. боравио је седам месеци у Индији. Утиске са тог далеког путовања објавио је под насловом *Забелешке о Индији* (*Notes*

¹⁷ У Србију је дошао под туђим именом, као Жорж Куртен. Посетио је Тополу, крај својих предака и гроб свог славног деде. Боравио је свега неколико дана, потпуно инкогнито, као туђинац који је дошао да се поклони гробу славног вође устанка на Турке. Израдио је и неколико цртежа и акварела од којих је један унутрашњост старе цркvice у Тополи са Карађорђевићевим гробом.

sur l' Inde). Ово је једини његов путопис објављен у засебној књизи. Аутор је овом путопису написао и предговор у коме каже да је на пут кренуо из Лондона, где је претходно добио и прочитао многе енглеске публикације у којима су изнети статистички и други информативни подаци о енглеској колонијалној управи у Индији, према којима, наравно, захваљујући мудрој и брижној управи, све цвета, нема више ни куге, ни глади, ни беде. Међутим, њега су извесне ствари те енглеске управе управо много више огорчиле него одушевиле. Он, на пример, са огорчењем истиче привилеговани положај Енглеза и странаца уопште у односу на домаће становништво.

Према критикама савременика, путопис Божидара Карађорђевића «био је право откриће овог чаробног царства које су толики други пре њега описали, а да нису успели да осветле мистериозне тежње његових становника». Да је Божидарев путопис био својевремено добро познат и цењен доказује и овакво поређење у једној књижевној критици истородног дела Мориса Бауера: «Индија М. Бауера далеко надмашује ону Пјера Лотија, Робера д' Итиера и принца Божидара Карађорђевића.»

Забелешке о Индији биле су исте године преведене и на енглески језик. На нашем језику поједини одломци објављени су 1933. године у *Времену*.

Осим путописа, објављивао је у разним часописима, нарочито француским, приповетке и књижевне критике. Доста је и преводио. Превео

је Толстојеву приповетку *Чимъ люди живы?* под насловом *Михаил* (1893), затим од мађарског писца Јокаја Мора *Сан и живот* (1894), а 1904. године роман немачког књижевника Ернста Волцогена *Треће колена*. Уз приказ овога дела у часопису *Revue de Paris* (од 15. априла 1904.) истакнута је и вредност превода: »Овај немачки роман превео је принц Божидар Карађорђевић тако течно, тако елегантно и природно, да нисмо ни мислили да читамо страном, но чисто француско дело.»

Поред књижевног и преводилачког рада, Божидар Карађорђевић стално се бавио и сликарством – излажући повремено; а нарочито много је радио, и то са изразитим и запаженим талентом, уметничке декоративне предмете у кожи и металу, обрађивао драго камење, израђивао брошеве, прстење, чешљеве.

**Прегљаница,
рад Б. Карађорђевића,
Народни музеј Смедерево**

Идеју и подстицај за овај рад дала му је још у младости Марија Башкирцева. «Имао је одиста велики дар у проналажењу нових узорака. Мотиве је узимао из биљног света: цвеће, гранчице, лишће... Делом реалистично, делом у фантастичној стилизацији правио је најразноврсније украсе и друге стварчице, а њихова продаја била је главни извор његових прихода.»¹⁸ У области примењене уметности дао је и неколико оштоумних проналазака који су били са успехом остваривани у париској уметничкој индустрији.

Тако су се низале године испуњене радом и путовањима, а будућност је била неизвесна, старост неосигурана.

Година 1903. – година Мајског преврата у Србији, значила је само донекле преломну годину у Божидаревој судбини, али никако онакву и онолику колико би се то могло очекивати. Доиста, он изненада и неочекивано, буквално преко ноћи, није више у изгнанству, него је блиски рођак владајућег краља. Али, како је његов стриц Петар I дошао на српски престо избором од стране Народне скупштине, то се он сматра оснивачем династије, што за Божидара и његовог брата Алексу значи да су остали ван династије, пошто

¹⁸ Из превода некролога Е. Волцогена објављеног у *Србобрану*, 1908, 12 (25) април, бр. 89

нису били ни директни преци ни директни потомци оснивача династије. Ни он ни његов брат нису ушли у листу чланова краљевског дома. Шта је, дакле, 1903. година донела краљевим синовцима Божидару и Алекси и њиховој мајци Сарки? Пре свега они су имали основа да се надају да ће добити извештан део краљеве апанаже. Та нада је синула, значила велику подршку, али требало је чекати да се прилике у Србији среде, да Народна скупштина одобри апанажу новоизабраном краљу... А док се то чекало, у Божидаревом животу није се много шта изменило. Чекајући и надајући се, радио је и даље, много и истрајно.

Већ 1903. године, одмах по ступању краља Петра на престо, на свечаност краљевог крунисања, Божидар долази у Београд, сада под својим правим именом, као краљев рођак, али и као дописник париског листа *Figaro*. Одсео је у хотелу «Балкан», шета по Београду као слободан грађанин. У часописима и новинама објављено је неколико чланака у којима се истиче како је кнез Божидар Карађорђевић, краљев синовац, познат у Француској и у страном свету као књижевник и уметник, један образован, културан човек. Краљ може да се поноси својим синовцем.

На крунисање је дошао и кнез Алекса и био дочекан заједно са осталим угледним гостима из иностранства. И Божидар је изашао на станицу да дочека брата и да спреми извештаје за француску јавност о свечаностима краљевог крунисања. Браћа су присуствовала крунисању свога стрица, а одмах потом вратише се у Француску. Изгледа да нису имали озбиљне намере да се за увек врате у Србију. Разумљиво да је Француска у којој су се родили, одрасли и живели као зрели људи, била за њих друга отаџбина. Али, с друге стране, није било много добре воље ни да буду позвани у Србију да у њој живе и раде.

Идуће, 1904. године, опет је у Србији велика свечаност: прослава стогодишњице Првог српског устанка који је повео и водио славни предак владајућег краља, вожд Карађорђе. У низу свечаности приређених поводом ове прославе, међу најлепшима, била је Прва југословенска уметничка изложба. Сликарка Надежда Петровић, једна од организатора ове изложбе пише у часопису *Дело*, бр. 33 – 1904. године:

«Прослављајући стогодишњицу Првог српског устанка за ослобођење, омладина наше Велике школе позвала је на народно славље сликаре своје отаџбине и уметнике свију Јужних Словена – да се за прославу приреди од стране омладине југословенске уметничка изложба, што је и учињено 5. септембра. Златним словима ваља записати рад наших омладинаца као и идеју за Уједињењем на културном пољу свих Јужних Словена. Сто година је равно, како наши преци дигоше борбу за слободу, а данас унуци

тих див витезова пружише руку осталој браћи да се удруже и удруженом културном снагом боре противу германизма и варварства, те да после сто година њихови унuci прославе другу стогодишњицу јединства свих Јужних Словена.»

Изложба је подељена у четири групе, сваки народ посебно: Срби, Хрвати, Словенци и Бугари. У каталогу изложбе која је имала деведесет шест излагача нема имена Божидара Карађорђевића, мада су и његови радови били изложени, како сазнајемо читајући уметничке критике.

«Божидар Карађорђевић изложио је и један леп мотив из Венеције; воде и рељефи у води имају лепих тонова. Рељефи су добро моделирани нарочито онај Њ. В. Краља; а особито су му добре уметничко-занатске израђевине на кожи и разне украсне ситнице од метала. Он је особито много показао укуса у овој врсти. Ствари на кожи имају одлично композиране шаре – орнаментичку и укусну боју старине.»

Према томе, Божидареви радови су несумњиво били изложени, али изгледа да он није тада долазио у Београд.

У нашим листовима и часописима поново ћемо читати о Божидару 1908. године, али не уметничке критике и књижевне приказе – него некрологе. Прва вест о његовој смрти објављена је у *Српским новинама* бр.

67, 21. марта (по старом календару): «Кнез Божидар Карађорђевић, умро је у Версаљу од тифусне грознице.» Код нас објављени некролози пренети су из стране, већином из француске штампе. У *Србобрану* је објављен некролог прештампан из *Франкфуртских новина (Frankfurter Zeitung)*. Написао га је немачки књижевник Ернст Волцоген, топло и опширно, дајући нам много података о Божидаревом животу и карактеру, због чега ћемо овде дати један дужи цитат из тог некролога: ...» у понедељак је сахрањен на Пер Лашезу један од најособитијих људи Париза, потомак црног Ђорђа ... Чудним, двојаким животом живљаше принц Божидар: у Великој опери могао си га видети у црном фраку с орденом на грудима у председничкој ложи, у уметничке кругове би долазио у мрком манчестер капуту и шареној кошуљи од фланела, а у радничким крчмама улице Тампл познаваху сви овог дневног госта, који је седео у средини радника у својој прљавој радничкој хаљини... У улици није нико знао шта више о њему него да је овај чудновати туђинац, који је тако бирано француски говорио, радио у атељеу у другом спрату бр. 60 као златар...

Принц Божидар је био човек ванредно многострана дара и од исто тако широке образованости... Како је имао управо необичан дар за језике, то се он у свакој земљи, где би мало дуже остао, осећао врло брзо као домаћи... Само је српски говорио с туђим акцентом, али западне културне језике је говорио тако савршено да се човек морао управо чудити.

За свога бављења у Бечу упознао се с Хугом Волфом¹⁹. Принц се био баш тада вратио са свога шпањолског пута и карактеристичне народне песмице, што их он певаше својим лепим гласом уз гитару, дадоше побуду Хугу Волфу за композицију његове «Шпањолске песмарице».

У Манхајму сам му се могао по први пут захвалити на његовом изврсном преводу мога романа «Треће колена». Принц је тај пут у Манхајму предавао о једном младом француском песнику (ако се не варам о Павлу Роју) и изложио своје златарске радове...

Кад је једнога дана на вратима малог кнежевог дома у Авени де Боа де Булоњ закуцала нага пучка невоља, навуче принц Божидар без предомишљања своју радничку хаљину и затражи посла у уметничко-занатским атељеима париским... Радио је и дан и ноћ из свију сила одричући се свега што би могло њему лично олакшати живот. Моделирајући, куцкајући, цизелирајући, седео је он од јутра до мрака у својој златарници, па онда опет код куће до касно у ноћ писао и писао...преводе, чланке, новеле,

¹⁹ Hugo Wolf (1860-1903), аустријски композитор, мајстор немачког касноромантичког Lieda (прим.аут.Б.Ј.)

путописе и слично. А овда-онда извадио би фрак и велики орден, уклонио брижљиво с вредних руку трагове рада, и принц је излазио у свој свет и достојно репрезентовао српску краљевску кућу у париском друштву.

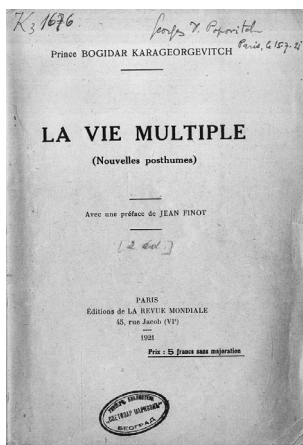
У фебруару ове године ја сам био дошао у Париз да прибавим међу Французима пријатеља немачкој народној песми. Наш драги принц Божидар беше превео текст песама и уз моју помоћ израдио историски увод, који је хтео да он као уметник говори на конференцији. Последње вечери ...боравка у Паризу позвао сам принца на дине у свој хотел. Баш пред почетак динеа стиже од принцезе [Божидареве мајке] посланица да ме замоли да принцу саопштим радосну вест да је скупштина одобрила жељно очекивану врло пристојну апанажу за породицу Карађорђевић. Тако је случај хтео да сам му први саопштио радосну вест. Никад нећу заборавити како су му се заблистале тамне очи, како су задрхтале његове јаке, жилаве руке кад се с чврстим стиском око мојих склопише – и онај дубоки уздах избављења – најзад, најзад.»²⁰

Ову тако значајну, радосну вест чуо је Божидар фебруара месеца 1908. године, а већ 2. априла угасио се, изненада, његов живот. Прва апанажа, ако је убрзо стигла, вероватно је покрила погребне трошкове. Могао је ипак

²⁰ По доласку краља Петра I на престо, прилике у Србији – политичке и економске – сређивале су се полако и тешко. Чак и огромне елементарне непогоде, на пример велике пополаве, тих година наносиле су огромне материјалне штете и отежавале сређивање финансијских проблема. Скупљани су прилози за крајеве у којима је владала глад. Штедња је била програм и парола. Интересантна је белешка у «Политици» 31. јула 1905: «Из кругова самосталних радикала [доцније Републиканска странка] сазнајемо да ће се многи њихови посланици одрећи дневнице од 15 динара и да ће примати само 10, а остатак од 5 динара ићи ће у државну касу. Они хоће на тај начин да покажу да штедњу треба почети од себе па је онда примењивати на друге. А пошто је Уставом зајемчена посланицима дневница од 15 динара то они неће ту своју одлуку износити пред Скупштину већ ће је само ставити до знања Председништву Скупштине». Штедело се исто тако и на краљевој апанажи. Она је, штавише, од неких посланика била и оспоравана. Мучне и жучне, па чак и увредљиве, биле су буџетске дебате на скупштинским седницама када је дошла на дневни ред краљева цивилна листа и питање апанаже. Социјалистички посланици изјавили су да они нису хтели краља, па, према томе, не могу гласати за његово издржавање. Принц Ћорђе се одрекао своје апанаже о чему је известио Скупштину једним писмом. Према протоколу 50. редовног састанка Народне скупштине 83 посланика гласала су за апанажу; посланици опозиционе групе, и Драгиша Лапчевић, природно, напустили су салу (види *Српске новине*, бр. 34, 13. фебруар 1908.) У Предлогу буџета за 1908. годину који је дакле ипак изгласан, у рубрици редовних расхода, поред осталих наводе се и следећи: 1) цивилна листа Њ. В. Краља 1,200.000 2) Њ. В. Краљу на име апанаже, Њ. К. В. Престолонаследнику и на издржавање чланова краљевског дома 360.000, свега 1,560.000. Лако је замислити са колико су стрепње ову буџетску дебату пратили краљеви блиски рођаци у иностранству, гледајући у њеном исходу решење својих материјалних невоља.

мирно да умре сигуран да ће његова мајка имати обезбеђену старост.

Сарка Карађорђевић, остарела и осамљена, живела је у туђини до своје смрти, а из отаџбине примала је за своје издржавање одређену суму која се одвајала из краљеве апанаже. Настојала је да сачува од заборава име и дело свога сина. Године 1921. објављено је посмртно издање Божидаревих приповедака *La vie multiple (Многоструки живот)*²¹. Предговор овој књизи дао је француски књижевник Жан Фино, одани пријатељ породице. Фино је у поменутом предговору дао много података не само о Божидару него и о његовом брату Алекси²². Књига је доживела исте године два издања. У првом издању само је Божидарева слика, а у другом и Алексина у униформи српског официра.

«Аутор страница које овде објављујемо прерано је истргнут од љубави и дивљења свих оних који су га познавали. Био је члан славне породице Карађорђеве и годинама му се у Паризу ласкало именом 'љупки принц'». И он је то заиста и био. И његово име означава неко предодређење, јер Божидар значи 'божији дар'.

Чудесно природно обдарен, он је био истовремено уметник, песник, романсијер и уметнички критичар. У свакој од ових области он је оставио лични допринос. Обичаје, осећања, веровања, верске обреде, све је обрадио

²¹ Неколико приповедака из ове збирке као и један део предговора, објавио је београдски *Нови лист* (мај - јуни 1922) у преводу Душана К. Тимотијевића

²² Алекса Карађорђевић, 1858-1920

са изванредном уметношћу и у тако савршеном француском стилу, да се неки критичари нису устезали да га поставе уз Пјера Лотија, дајући му чак и нешто више егзотичног шарма.

Његово дело *Забелешке о Индији* било је право откриће овог чаробног царства које су толики други пре њега описали не успевајући да верно представе тајанствене тежње његових становника.

У области примењене уметности, дао је неколико оштоумних проналазака који су били са успехом остварени у париској уметничкој изради рукотворина.

Полиглота и неупоредиви козер, био је истовремено цењен у уметничким и литерарним, као и у монденским круговима. Поред осталих, дивљење Марије Башкирцеве за кнеза Божидара изражава се у једном портрету који доприноси, колико и њен дневник, разумевању неухватљиве душе младе Московљанке чији су живот и дело тако дубоко импресионирали француски и страни интелектуални свет на почетку овог века. ...

Овај краљевски принц био је убеђени демократа...

Рад је за њега много значао...Годинама је био приморан да живи од племенитог уметничког заната. Као уметнички радник почео је да ради у једном резбарском атељеу у предграђу СентАнтоан. Појава ове познате париске личности међу радницима предграђа изазвала је велику сензацију. Радници су обожавали свог другара кнеза који је умео да се истакне, колико својом добротом, толико и својим нарочитим способностима које су усавршиле уметничко занатство.

Уметник је често ручао са својим друговима у малим народним ресторанима, па чак и на јавним скверовима, седећи на клупи, поред осталих радника, показујући им своју скромност и своју склоност ка умереношћу.

А увече, пошто је дан провео у радничкој блузи, у атељеу, облачио би се свечано и достојанствено заузимао своје место у свету...

Кућа у l'Avenue du Bois у којој су живели несрећници старије гране Карађорђеве, била је позната и цењена у Паризу као седиште истинских мудраца који су знали да измире своју бившу величину са сиромаштвом, да не кажемо бедом, која није престајала да их притиска.

Да бисмо разумели достојанство и отменост живота Карађорђевића, довољно је да их упоредимо са представницима друге династије, оне краља Милана, који су становали у истој авенији Булоњске шуме.

Док су се Обреновићи понашали тако да су у исто време дискредитовали углед и своје куће и своје родне земље, принчеви Алекса и Божидар, стварали су својим достојанственим животом, испуњеним радом, везе трајне наклоности између земље из које су били пореклом и нове отаџбине.

Париз и Француска никад нису заборавили хероизам принца Алексе који је у педесетој години отишао да би се, за време последњег Балканског рата 1912. године, борио против Турака.

Из необјашњивих разлога, краљу Петру I, кузину кнеза Алексе, није, изгледа, много стало до његовог присуства у српској војсци и учешћа у рату. У Паризу су ово објашњавали неким нагонским страхом млађе гране која је била постављена на престо и која никако није хтела да доведе у Србију баш онога који је, по законитим принципима, требало да влада уместо садашњег краља.²³

Уосталом, ту је ипак посредни неспоразум, јер ни кнез Алекса ни кнез Божидар никада нису показали жељу да заузму место свога стрица. У више махова противници краља Петра обраћали су се кнезу Алекси с намером да га ангажују да предузме прикривену или отворену борбу против свог краљевског рођака. Али је то било узалуд. Честити карактер кнеза Алексе, као и његова ватрена љубав према отаџбини, забрањивали су му овај тип сумњивих тежњи које се увек на крају окрену против интереса самог народа.

Тако је било и 1917. и 1918, када је неколико непопустљивих непријатеља краља Петра и принца регента, хтело да увуче кнеза Алексу у серију интрига против владајуће династије»...

Божидар је успео да сачува своје лично достојанство и да нађе равнотежу у свом животу принца, уметника и радника. Постојало је нешто у његовом изгледу што је истовремено уливало и поштовање и благонаклону радозналост. «Није изгледао као човек од крви и меса, како га је описао један од наших заједничких пријатеља сенатор Иг ле Ру²⁴, човек чијим венама тече крв, него као нека византијска слика, као нека фреска издуженог лика, без чулне реалности. Његов лик био је само профил, шиљата брада продужавала је врх носа. Очи су му биле косе, рамена и руке опуштени. Целог живота имао је изглед разапетог Христа. Међутим испод видљиве патње светлео је један интензиван живот. Његове су очи често блистале јаким сјајем. По њему се видело колико мало значи онај телесни омотач према снази душе. Његова љубав према лепом, његова увек будна мисао победили су његов положај пун невоља којима га је судбина притиснула.

«Браћа су – пише Жан Фино – била веома везана упркос велике разлике у њиховим карактерним особинама. Док је Алекса имао све особине једног несуђеног суверена, Божидар је постајао све познатији

²³ Алекса и Божидар су били потомци Карађорђевог најстаријег сина (прим.прир.)

²⁴ Hugues Le Roux

у домену многобројних активности, литературе и уметности». Слична карактеристика његове личности дата је и у *Енциклопедији Југославије*: »Естет и космополит, једини је од Карађорђевића који после 1903. није показао никакве политичке и династичке амбиције. Иако није био дилетант и аматер, разноврсност његових покушаја и учешће у неколико области уметности и књижевности узрок су да није дао праву меру свога суптилног талента и своје велике културе».

После Првог светског рата Сарка Карађорђевић је, настојећи да се и у отаџбини чује, пише и зна о њеном сину Божидару, поклонила Колу српских сестара ради продаје у добротворне сврхе уметничке радове свога сина²⁵ у којима је показао највише талента: разне брошеве, прстење, ножеве за сечење хартије и друге разне декоративне предмете. Још и данас, понека стара Београђанка чува брош или прстен који је Божидарев уметнички рад.

Српској омладини поклонила је Сарка Божидареву библиотеку, која се чува у Универзитетској библиотеци «Светозар Марковић» као посебна библиотека под сигнатуром ПБ7.

Врло је интересантно да је 1967. године, дакле нешто преко пола века после Божидареве смрти, усвојеник и наследник Виљема Ритера, Јозеф Ритер-Штерн понудио Народном музеју у Београду, по симболичној цени од 350 швајцарских франака, заоставштину Божидача Карађорђевића коју је наследио од свог поочима. Секретаријат за просвету и културу одобрио је откуп ове заоставштине, која је потом подељена између Народног музеја и Народне библиотеке. Тако се данас у Музеју чува неколико акварела, цртежа и уља; неколико Божидаревих фотографија и један његов портрет, рад Матилде де Пири. Независно од овога што је купљено из поменуте заоставштине, у депоу Музеја чува се и «Венеција», слика која је била изложена на Првој југословенској изложби 1904. године. Најзад, ту је и Божидарев портрет што га је радила Марија Башкирцева.

Народна библиотека поседује 109 страна оригиналних Божидаревих рукописа, два писма њему упућена, његову визиткарту и две мале, веома лепо очуване, сасвим нове књиге објављене у серији:» *Petite Collection Guillaume*»²⁶. То су Божидареви преводи Толстојевог и Јокајевог дела, које смо раније навели, говорећи о његовом преводилачком раду. Уз то је један број њиховог листа у коме је дата похвала Божидача као преводиоца. На свакој књизи је својеручна, врло топла преводиочева посвета његовом пријатељу, В. Ритеру.

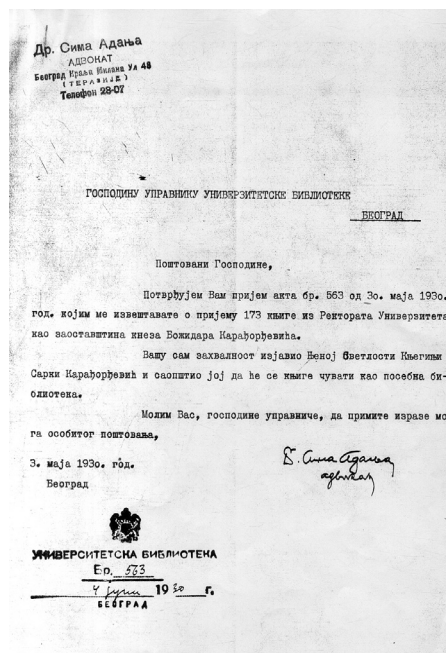
²⁵ *Београдске новине*, 15/1909, 321

²⁶ Књиге ове колекције данас су прилично ретке

Посебна библиотека Божидара Карађорђевића

У часопису *Видици* за годину 1938. бр. 3, рубрика: Судбине и личности, поводом 30-годишњице Божидареве смрти објављен је чланак Симе Симића под насловом: *Из живота Божидара Карађорђевића – књижевника и уметника*. То су само, како каже сам аутор, фрагменти из монографије о Божидару коју је припремао за штампу, а која ни до данас није објављена. Ипак, овај чланак је најопширнија Божидарева биографија објављена на нашем језику, а наведен је и као литература у *Енциклопедији Југославије* уз натпис о њему. Дневник Марије Башкирцеве, дело Виљема Ритера које смо напред помињали, и предговор Жана Финоа уз посмртно издање Божидаревих приповедака, послужили су аутору овога чланка као главни извор и грађа. Осим тога дао је и неке податке о догађајима после 1903. године. Нарочито живо је описао долазак Божидара и његовог брата Алексе на крунисање краља Петра; такође помиње и Божидарево излагање на Првој југословенској изложби 1904. године. За нас је од нарочитог интереса део који се односи на његову библиотеку. «Божидар је имао велику библиотеку». Затим и он истиче његово познавање страних језика и каже да је користио литературу на више језика, па наставља: »После рата његова мајка отпремила је све његове књиге у Београд посветивши их нашој омладини. Књиге су смештене у Универзитетску библиотеку. Орман носи бр. 7 од приватних библиотека. Много је књига повезано у кожу, а само његово дело Записи о Индији неповезана је» – и још увек нерасечено. «Поред Сен Бева, Виктора Ига, Алфреда де Мисеа, Алфонса Додеа, Золе, Зипа, Франсоа Копеа, налазе се и стихови Шарла Бодлера. На многим књигама има и личних посвета писаца Божидару».

Наш опис ове библиотеке гласиће нешто друкчије. Пре свега библиотека је мала. Свега

172 књиге, под 128 сигнатурних бројева. Без сумње ово је мали број књига и за једну личну библиотеку. Мислим да се може претпоставити да је власник имао више књига. Треба имати на уму да је умро 1908. године а да је библиотека поклоњена «после рата» тј. ми смо је примили 1930. године. Током времена књиге су се полако осипале из библиотеке – као што обично бива са поклонима приватних библиотека; неке се књиге задрже за успомену себи, рођацима, пријатељима. Чак и откупљене приватне библиотеке често нису примане у целини.

Са сигурношћу можемо утврдити да се књига *Conquête de Paradis* Judith Gautier не налази у ПБ7, а у предговору свога дела *Белешке о Индији* Божидар износи да му је дело Ж. Готје као и дело Жана Лаора *Историја хиндуске литературе* пошто их је пре пута прочитао, и собом на пут понео, много помогло да боље види и разуме ту далеку земљу.

Чудно је да нема ни једног дела Пјера Лотија, а били су тако добри пријатељи.

Књиге из ПБ7 заиста су све лепо повезане, а хрбат редовно учвршћен кожом. Све су подједнаког формата, мала осмина, тако да на полицама врло лепо изгледају. ПБ7 је међу нашим посебним библиотекама најмања, али свакако по изгледу најлепша.

На свакој књизи – на листу пре или после насловне стране – ретко кад на насловној страни – отиснут је крупан тамно љубичасти печат: круна, а испод круне текст *Bibliothèque de prince Vojidar Karageorgevitch* (Библиотека кнеза Божидара Карађорђевића). Овај је *ex libris*, мора се признати, упадљив и ружан, што је прилично чудно кад знамо да је сопственик тих књига био уметник са изразитим талентом за декоративно и суктилно.

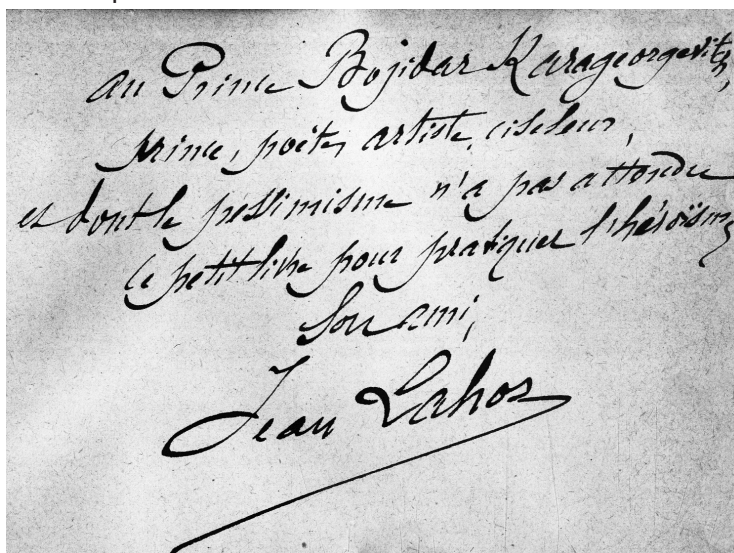

**BIBLIOTHÈQUE
DU
PRINCE VOJIDAR KARAGEORGEVITCH**

Све књиге су на француском језику издате у Паризу и то углавном оригинална француска дела. Од превода на француски језик ту су четири књиге (пољских песника) из серије: славни песници XIX века (*Poètes illustres de la Pologne au XIX siècle*) и само први део Толстојеве *Ане Карењине*. На енглеском језику су две књиге, Чарлса Дикенса и Харисона Бартонa.

Ако бисмо књиге класифицирали по струкама онда би 9/10 ове библиотеке сачињавала белетристика, а 1/10 историја књижевности, по неки путопис, мемоари, историја, етнологија.

Све књиге су из XIX века – претежно друга половина XIX века – а из XX века је једино дело Жана Лаора *Молитвеник једног пантеисте и песимизам*, са следећом посветом аутора: «Принц песник, уметник, сизелер, чији песимизам није чекао ову књигу да би испољио храброст – његов пријатељ Ж. Лаор.»

Од књига на нашем језику, од наших аутора, о нашој земљи и народу – ништа. Ништа о нама не само на нашем језику него чак ни од онога што су странци о нама писали. Нема, на пример, ни Ламартиновог прозног дела *Пут на исток* у коме је једно поглавље *Белешке о Србији* писано са много тоpline.²⁷ Ламартин је познавао Божидареву породицу и већ у дубокој старости држао малог Божидара на крилу и тепао му: «О, о какав си ми ти Кара Ђорђе кад имаш тако плаву косицу». Ламартин је имао и лепих

²⁷ О стогодишњици изласка те књиге подигнут је Ламартину споменик у Карађорђевог парку у Београду

песама, а у Божидаревој библиотеци нема их, док су од целокупна дела Виктора Игоа само они томови у којима су објављене његове песме.

Да није залутала у Божидареву библиотеку књига Богомира Далме, са пишевом личношћу Сарки Карађорђевић, која је и објављена после Божидареве смрти, могли бисмо рећи да ПБ7 нема ни једне књиге од било ког нашег писца. Богомир Далма, право име Јанићијевић, Далма псеудоним, родом из Пљеваља, 1899. године живео је у Паризу, где је остао после Првог светског рата. У Паризу Далма је био познат као вајар, а писао је на француском језику. И ова књига коју смо добили са Божидаревом библиотеком писана је на француском језику о Француској – *La France méridionale*, Paris [s.a].²⁸

Књиге у ПБ7 све, без изузетака, лепо су очуване. Личних бележака по маргинама или подвлачења текста нема ни на једној књизи, изузев песама Шарла Бодлера и његових чланака о естетици и критици. У књизи Бодлерових песама за поједине речи оловком је изнад речи, испод или са стране, написан ћирилицом превод на наш језик. Текст Бодлеровог чланка о критици јако је исподвлачен.

Још су једино у књизи песама Алфреда де Мисеа подвучене и у садржају забележене поједине песме. На књизи је ова посвета: Моме драгом Божидару за успомену на заједно проведене часове Флоранс 1884- Ускоро.

Нисам успела ни да наслути ко је била Флоранс²⁹, да ли је била лепа, млада, стара, а још мање шта је она значила Божидару. Али једно је извесно: сем имена Марије Башкирцеве, то је једино женско име које можемо срести читајући о њему или преврћући књиге из његове библиотеке.

Мада је број књига ПБ7 тако мали, Универзитетска библиотека добила је међу њима неколико униката за свој целокупни фонд. То су оба тома Дневника Марије Башкирцеве као и *Забелешке о Индији*, путопис Божидара Карађорђевића са посветом његове мајке: «Српској омладини успомена од једне неутешне мајке. Књегиња Сарка Карађорђевић». Посвета је недатирана, написана француским језиком.

²⁸ Други примерак ове књиге коју имамо у нашем фонду такође је са посветом аутора, опет на француском језику. Посвета је нашем посланику у Паризу, Мирославу Спалајковићу. Међутим, интересантно је, исти писац објавио је у Лондону 1945. године (после или за време Другог светског рата настанио се у Лондону) једну књигу песама на нашем језику. Јасно је да много мисли на родну земљу, њену историју, писце и културне раднике. Готово свака од ових песама посвећена је неком од наших људи, његових савременика, некадашњих другова. Једна је нпр. посвећена Ђузи Радовићу.

²⁹ Можда је реч о Фиренци, мада је оловком написано на врху странице Florence de Mosen-thal 1880 (прим.прир.)

Нисмо нажалост добили ни једно од дела које је Божидар превео, и о којима смо раније писали говорећи о његовој преводачкој делатности; исто тако, нема ниједног сепарата из часописа у којима је објављивао своје радове, као ни било које свеске часописа.

Посмртно издање његових приповедака *La vie multiple*, Paris, 1921, Универзитетска библиотека добила је на поклон од Правног факултета у Београду. На књизи је опет недатирана, опет на француском језику посвета: «Господину доктору Поповићу, успомена од једне неутешне мајке – књегине Сарке Карађорђевић.» Поред ове посвете на књизи је потпис власника Dr Georges V(?) Роровић и истим рукописом датум 15-7-1921. И овај примерак нам је уникат.

У ректоровом извештају за годину 1930. у делу који се односи на рад Универзитетске библиотеке забележен је примитак овог поклона односно књига Божидара Карађорђевића, као што је онда био обичај, да се из године у годину забележи сваки поклон или легат намењен Универзитетској библиотеци.

Књиге су заведене под сигнатуром ПБ7 (посебна библиотека седма по реду) а инвентарисане су 1930. године под инвентарним бројем и. 45691-45781, па после 80 других убачених књига разних сигнатура, поново од броја 45859 до 45900 као поклон његове «сестре» Сарке Карађорђевић. Ова грешка сада је исправљена.

Босиљка Јанковић

Библиотека Божидара Карађорђевића

CORNEILLE, Pierre, 1606-1684

Chef-d'oeuvres dramatiques de P[ierre] et T[homas] Corneille : avec le jugement des savant à la suite de chaque pièce. T. 3. - A Londres : [s. n.], 1783. - 256 str. ; 13 cm

Sadržaj: Othon ; Ariane ; Le Comte d' Essex.

ПБ7 1

MEUNIER, Dauphin, 1868-1927

A Trépas / Dauphin Meunier. - Paris : Léon Vanier, 1890. - 127 str. ; 14 cm
Sa posvetom autora: Au Prince Karageorgewitch en respectueux hommage Dauphin Meunier. - 10. numerisani primerak.

ПБ7 2

MOLIÈRE, Jean Baptiste Poquelin de, 1622-1673

Oeuvres de Molière : avec des remarques grammaticales, des avertissements et des observations sur chaque pièce par M. Bret. T. 3. - A Paris : Aux dépens des libraires associés, 1778. - 379 str. : illustr. ; 15 cm

Sadržaj: La critique de l'Ecole des femmes ; L'impromptu de Versailles ; Remerciement au Roi en 1663 ; La princesse d' Elide ; Fêtes de Versailles en 1664 ; Le mariage forcé ; Don Juan ou le Festin de Pierre.

ПБ7 3

MOLIÈRE, Jean Baptiste Poquelin de, 1622-1673

Oeuvres de Molière : avec des remarques grammaticales, des avertissements et des observations sur chaque pièce par M. Bret . T. 6. - A Neuchatel : Chez la Société typographique, 1775. - 644 str. ; 18 cm

Sadržaj: Les Fourberies de Scarpin ; Psyché ; Les Femmes savantes ; La Comtesse d' Escarbagnas ; Le malade imaginaire. Prologue ; La gloire du Val-de-Grace.

ПБ7 4

COLBERT, Jean-Baptiste, marquis de Torcy, 1665-1746

Mémoires de M. de *** (J. B. Colbert, Mis de Torcy) pour servir à l'histoire des négociations depuis le traité de Riswick jusqu'à la Paix d'Utrecht. - A La Haye : [s. n.], 1756. - 3 knj. (III, 368 ; 412 ; 439 str.) ; 17 cm

Ekslibris Elize Gulston

ПБ7 5

SAINTE-BEUVE, Charles Augustin, 1804-1869

Nouveaux lundis / par C. A. Sainte Beuve. - Paris : C. Lévy, 1870-1882. - 13 knj. (6038 str.) ; 18 cm
Tomovi različitih izdanja
ПБ7 6

HUGO, Victor, 1802-1885

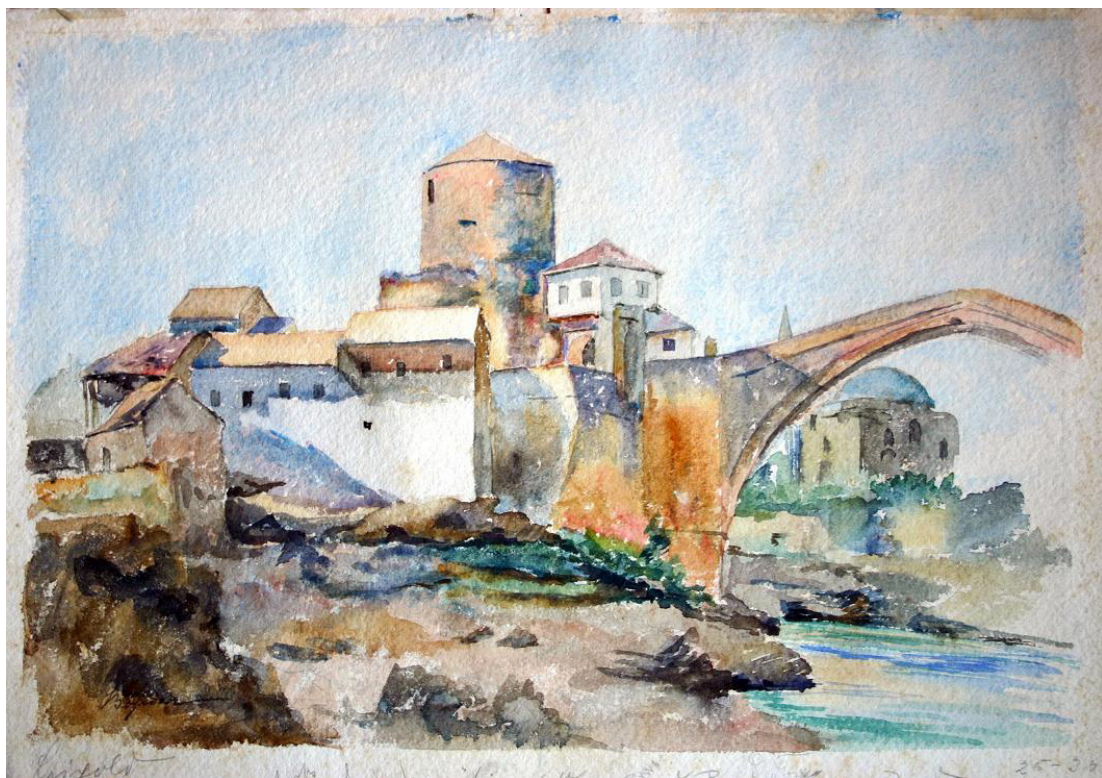
Oeuvres de Victor Hugo. - Paris : A. Lemerre, 1875. - 16 cm
T. 1: Odes et ballades. Les Orientales I. - 362 str. - Autorova slika.
T. 2: Odes et ballades. Les Orientales II. - 287 str.
T. 3: Les feuilles d'automne. Les Chants du crépuscule. - 322 str. - Sa posvetom: A Mademoiselle Julie Feigin l'artiste d'avenir Stephen Heller Paris, 29 mai 1899.
T. 4: Les Voix intérieures. Les Rayons et les ombres. - 356 str. - Autorova slika. - Sa posvetom: A ma chère Cousine Julie Feygin. Au soleil où tu te réjouiras sois heureuse! à l'Ombre où tu aimes à rêver souviens toi de moi Frou Servan Hal 11 Juillet 1876.
T. 5: Les Châtiments. - 405 str. - Autorova slika.
T. 6: Les Contemplations I : Autrefois : 1830-1843. - 258 str. - Autorova slika.
T. 7: Les Contemplations II : Aujourd' hui : 1843-1856. - 307 str. - Zapis: Une Philippine, non pas une Philippique.. - Posveta: Me. Feygin souvenir Hephus Heller
T. 8: La Légende des siècles. Prem. série : Histoire. Les petites Epopées. - 421 str. - Autorova slika.
T. 12: Chansons des Rues et des bois. - 333 str.
T. 13: L' année terrible. - 337 str.
T. 14: L' art d'être grand-père. - 1881. - 275 str.
T. 19: Hernani. Marion Delorme. Le roi s'amuse. - 1876. - 455 str.
T. 20: Lucrèce Borgia. Marie Tudor. Angelo. - 1876. - 403 str.
ПБ7 7

COPPÉE, François, 1842-1908

Les vrais riches / François Coppée ; illustrations de Gambard et Marold. - Paris : A. Lemerre, 1892. - 264 str. : ilustr. ; 20 cm. - (Collection Guillaume et Lemerre)
Sa posvetom: A la Princesse Karageorgevitch, très sympathique en très respectueux souvenir de François Coppée.
ПБ7 18

Едмон де Пери :
портрет Божидара Карађорђевића

Мостар, око 1890.

Предео II, око 1890.

Водопад у Шведској, око 1895.

Радови Божидара Карађорђевића
из Збирке српског сликарства 18. и 19. века
Народног музеја у Београду

СРЕБРНА КОПЧА ЗА КАИШ - ПРЕГЉИЦА
(рад Божидара Карађорђевића, око 1900)
Народни музеј Смедерево

COPPÉE, François, 1842-1908

Longues et Brèves : nouvelles / François Coppée. - Paris : A. Lemerre, 1893. - 306 str. ; 19 cm

Sadržaj: Au Prince Bojidar Karageorgevitch, Son ami François Coppée.

ПБ7 19

COPPÉE, François, 1842-1908

Oeuvres / de François Coppée. - Paris : A. Lemerre, [s. a.]. - 342 str. ; 17 cm

Sadržaj: Une idylle pendant le siège ; Contes en prose.

ПБ7 20

COPPÉE, François, 1842-1908

Vingt contes nouveaux / de François Coppée. - Paris : A. Lemerre, [s. a.]. - 280 str. ; 16 cm. - (Oeuvres / François Coppée)

ПБ7 21

COPPÉE, François, 1842-1908

Théâtre : 1881-1885 / de François Coppée. - Paris : A. Lemerre, 1886. - 243 str. ; 16 cm. - (Oeuvres / François Coppée)

Sadržaj: Severo Torelli ; Les Jacobites.

ПБ7 22

COPPÉE, François, 1842-1908

Théâtre : 1879-1881 / de François Coppée. - Paris : A. Lemerre, [s. a.]. - 251 str. ; 16 cm. - (Oeuvres / François Coppée)

Sadržaj: Le trésor ; La bataille d' Hernani ; La maison de Molière ; Madame de Maintenon.

ПБ7 23

COPPÉE, François, 1842-1908

Théâtre : 1872-1878 / de François Coppée. - Paris : A. Lemerre, [s. a.]. - 322 str. ; 16 cm. - (Oeuvres / François Coppée)

Sadržaj: Le rendez-vous ; Prologue d'ouverture ; Le Luthier de Crémone ; La guerre de cent ans.

ПБ7 24

BARBEY D'Aurevilly, Jules, 1808-1889

L' Ensorcelée / J. Barbey D'Aurevilly. - Paris : A. Lemerre, 1878. - 341 str. ; 17 cm. - (Oeuvres de J. Barbey D' Aurevilly)

Autorova slika.

ПБ7 25

BARBEY D'Aurevilly, Jules, 1808-1889

Un prêtre marié / J. Barbey D'Aurevilly. - Paris : A. Lemerre, 1881. - 2 knj. (439 ; 300 str.) - 17 cm. - (Oeuvres / Jules Barbey D'Aurevilly)

ПБ7 26

BARBEY D'Aurevilly, Jules, 1808-1889

Une vieille maitresse / J. Barbey D'Aurevilly. - Paris : A. Lemerre, 1879. - 2 knj. (276 ; 371 str.) ; 17 cm. - (Oeuvres / Jules Barbey D'Aurevilly)

ПБ7 27

MICKIEWICZ, Adam, 1798-1885

Monsieur Thadée de «Sopliça» ou Le dernier procès en Lithuanie sui generis : récit historique en douze chants / par Adam Mickiewicz. - Paris : Typographie de E. Plon, 1876-1877. - 2 knj. (307 ; 318 str.) ; 18 cm. - (Poètes illustres de la Pologne au XIXe siècle : Adam Miçkiewicz)

ПБ7 28

MICKIEWICZ, Adam, 1798-1885

Cycle lithuanien. Pt. 1 / Adam Mickiewicz; Edouard Odyniec; [traduit par] Charles de Noire-Isle. - Nice ; Paris : Chez Visconti : Marpon et Flammarion, 1880. - 319 str. ; 18 cm. - (Poètes illustres de la Pologne au XIXe siècle)

Pravo ime prevodioca: Karol Przeździecki

ПБ7 28a

MALCZEWSKI, Antoni, 1793-1826

Cycle ukrainien / Antoine Malczewski; Bogdan Zaleski; Severin Goszczynski ; [traduit par] Charles de Noire-Isle. - Nice : Imprimerie et papeterie anglo-française Malvano-Mignon, 1878. - 438 str. ; 19 cm. - (Poètes illustres de la Pologne au XIXe siècle)

Pravo ime prevodioca: Karol Przeździecki

Srpske pesme: str. 263-270

ПБ7 29

SLOWACKI, Juliusz, 1809-1849

Théophile Lenartowics. Sigismond Krasinski. Jules Slowacki. Joseph Kraszewski. - Nice : Chez Visconti, 1881. - 531 str. ; 19 cm. - (Poètes illustres de la Pologne au XIXe siècle. Dernière série)

ПБ7 30

BAUDELAIRE, Charles, 1821-1867

Oeuvres complètes de Charles Baudelaire. - Paris : C. Lévy, 1878-1882.- 18cm

T. 1. Les fleurs du mal / notice par Théophile Gautier. - 1882. - 411 str. : autorova slika. T. 2. Curiosités esthétiques. 3e éd. - 1880. - 440 str.

T. 3. L'art romantique. 4e éd. - 1880. - 442 str.

T. 4. Petits poèmes en prose. Les paradis artificiels. 4e éd. - 1881. - 471 str.

T. 5. Histoires extraordinaires / par Edgar Poe ; traduction de Charles Baudelaire. 3e éd. - 1878. - 524 str.

T. 6. Nouvelles histoires extraordinaires / par Edgar Poe. ; traduction de Charles Baudelaire. - 1882. - 544 str.

T. 7. Aventures d'Arthur Gordon Pym. Eurêka / par Edgar Poe ; traduction de Charles Baudelaire.- 2e éd. - 1880. - 517 str.

ПБ7 31

NISARD, Désiré, 1806-1888

Histoire de la littérature française / par D. Nisard. - 5e éd. - Paris : Librairie de Firmin-Didot, 1874. - 4 knj. (XI, 502 ; 419 ; 452 ; VIII, 560 str.) ; 19 cm

ПБ7 32

ZOLA, Émile, 1840-1902

Le roman expérimental / Émile Zola. - 4e éd. - Paris : G. Charpentier, 1880. - IV, 416 str. ; 18 cm

ПБ7 33

ZOLA, Émile, 1840-1902

Thérèse Raquin / Émile Zola. - 6e éd. - Paris : C. Marpon et E. Flammarion, 1880. - IX, 309 str. ; 18 cm

ПБ7 34

ZOLA, Émile, 1840-1902

Les mystères de Marseille / Émile Zola. - Nouv. éd. - Paris : G. Charpentier, 1884. - VIII, 448 str. ; 19 cm

ПБ7 35

ZOLA, Émile, 1840-1902

La débacle / par Émile Zola. - Paris : G. Charpentier, 1892. - 636 str. ; 19 cm. - (Les Rougon-Macquart : histoire naturelle et sociale d'une famille sous le second empire) (Bibliothèque-Charpentier)

ПБ7 36

ZOLA, Émile, 1840-1902

Le docteur Pascal / par Émile Zola. - Paris : G. Charpentier, 1893. - 390 str. ; 19 cm. - (Les Rougon-Macquart : histoire naturelle et sociale d'une famille sous le second empire) (Bibliothèque-Charpentier)

ПБ7 37

ZOLA, Émile, 1840-1902

Les quatre évangiles. [3], Vérité / par Émile Zola. - Paris: E. Fasquelle, 1903. - 749 str.; 19 cm. - (Bibliothèque-Charpentier)

ПБ7 38

ZOLA, Émile, 1840-1902

La bête humaine / par Émile Zola. - Paris : G. Charpentier, 1890. - 415 str. ; 18 cm. - (Les Rougon-Macquart : histoire naturelle et sociale d'une famille sous le second empire) (Bibliothèque-Charpentier)

ПБ7 39

DAUDET, Léon, 1867-1942

Germe et poussière : trois causeries / Léon-A. Daudet. - Paris : Bibliothèque-Charpentier, 1891. - 268 str. ; 19 cm

ПБ7 40

GYP, 1849-1932

Ce que femme veut ---? / par Gyp. - 10e éd. - Paris : C. Lévy, 1883. - 339 str. ; 18 cm

Pravo ime autorke: Sibylle Gabrielle Marie Antoinette de Riquetti de Mirabeau.

ПБ7 41

GYP, 1849-1932

Petit Bob / Gyp. - Paris : C. Lévy, 1882. - 275 str. ; 19 cm

Pravo ime autorke: Sibylle Gabrielle Marie Antoinette de Riquetti de Mirabeau.

ПБ7 42

GYP, 1849-1932

Autour du mariage / par Gyp. - Paris : C. Lévy, 1883. - 389 str. ; 19 cm

Pravo ime autorke: Sibylle Gabrielle Marie Antoinette de Riquetti de Mirabeau.

ПБ7 43

FLAUBERT, Gustave, 1821-1880

La tentation de saint Antoine / par Gustave Flaubert. - Ed. définitive. -

Paris : G. Charpentier, 1890. - 296 str. ; 18 cm . - (Bibliothèque-Charpentier)

ПБ7 44

FLAUBERT, Gustave, 1821-1880

Correspondance. Sér. 2, (1850-1854) / Gustave Flaubert. - Paris : G. Charpentier, 1889. - 403 str ; 19 cm. - (Bibliothèque-Charpentier)

ПБ7 45

FLAUBERT, Gustave, 1821-1880

Correspondance. Sér. 3, (1854-1869) / Gustave Flaubert. - Paris : G. Charpentier, [s. a.]. - 408 str ; 19 cm. - (Bibliothèque-Charpentier)

ПБ7 45

FLAUBERT, Gustave, 1821-1880

Correspondance. Sér. 4, (1869-1880) / Gustave Flaubert. - Paris : G. Charpentier et E. Fasquelle, 1893. - 395 str ; 19 cm. - (Bibliothèque-Charpentier)

ПБ7 45

AICARD, Jean, 1848-1921

Le Dieu dans l' homme / par Jean Aicard. - 2e éd. - Paris : P. Ollendorf, 1885. - XIV, 299 str. ; 19 cm

ПБ7 46

FLAUBERT, Gustave, 1821-1880

Par les champs et par les grèves : (voyage en Bretagne) : accompagné de mélanges et fragments inédits / par Gustave Flaubert. - Paris : G. Charpentier, 1886. - III, 331 str ; 19 cm. - (Bibliothèque Charpentier)

ПБ7 47

FLAUBERT, Gustave, 1821-1880

Bouvard et Pécuchet : oeuvre posthume / Gustave Flaubert. - Paris : Bibliothèque Charpentier, 1891. - 400 str. ; 18 cm. - (Bibliothèque Charpentier)

ПБ7 48

FLAUBERT, Gustave, 1821-1880

Lettres à sa nièce Caroline / Gustave Flaubert ; [publ. par Caroline Franklin Grout]. - Paris : E. Fasquelle, 1906. - 523 str. ; 19 cm. - (Bibliothèque-Charpentier)

ПБ7 49

DAUDET, Léon, 1867-1942

Hoeres : histoire d'un jeune homme / Léon A. Daudet. - Paris : G. Charpentier et E. Fasquelle, 1893. - VI, 310 str. ; 19 cm. - (Bibliothèque-Charpentier)

ПБ7 50

DAUDET, Alphonse, 1840-1897

Les Femmes d'artistes / par Alphonse Daudet. - Paris : A. Lemerre, 1878. - 177 str. ; 19 cm

ПБ7 51

DAUDET, Alphonse, 1840-1897

L'immortel : moeurs parisiennes / Alphonse Daudet ; illustrations de Bieler, Montégut et Myrbah ; gravure de Ch. Guillaume. - Paris : A. Lemerre, 1890. - 348 str. : ilustr. ; 19 cm. - (Collection Guillaume)

ПБ7 52

DAUDET, Alphonse, 1840-1897

Sapho : moeurs parisiennes / Alphonse Daudet. - Paris : G. Charpentier, 1884. - 337 str. ; 19 cm

ПБ7 53

DAUDET, Alphonse, 1840-1897

Trente ans de Paris : à travers ma vie et mes livres / Alphonse Daudet ; illustré par Bieler, Montégut, Myrbach ...[et al.]. - Paris : C. Marpon et E. Flammarion, 1888. - 344 str. : illustr. ; 18 cm. - (Collection artistique Guillaume et Cie)

ПБ7 54

DAUDET, Alphonse, 1840-1897

Numa Roumestan : moeurs parisiennes / Alphonse Daudet. - 21e éd. - Paris : G. Charpentier, 1881. - 345 str. ; 19 cm

ПБ7 55

DAUDET, Alphonse, 1840-1897

L'Évangéliste : roman parisien / Alphonse Daudet. - Paris : E. Dentu, 1883. - 373 str. ; 18 cm

ПБ7 56

BONNETAIN, Paul, 1858-1899

Charlot s'amuse --- / Paul Bonnetain ; avec une préface par Henry Céard. - Bruxelles : H. Kistemaekers, 1883. - XI, 348 str. ; 19 cm

ПБ7 57

BONNETAIN, Paul, 1858-1899

Charlot s'amuse --- / Paul Bonnetain ; avec une préface par Henry Céard. - 2e éd. - Bruxelles : H. Kistemaekers, 1883. - XI, 348 str. ; 19 cm

Sa posvetom: Pour l'enfer de sa bibliothèque, au prince Bojidar Karageorgewitch, Son ami P. Bonnetain

ПБ7 57a

BONNETAIN, Paul, 1858-1899

Une femme a bord / Paul Bonnetain. - Paris : C. Marpon et E. Flammarion, [s. a.]. - 304 str. ; 19 cm

Sa posvetom: A Bojidar Karageorgewitch en vieille et solide affection P. Bonnetain

ПБ7 58

ROSNY, J.-H., 1892-1909

Les Corneilles : roman / J.-H. Rosny. - Paris : Librairie moderne, 1888. - III, 320 str. ; 19 cm

Zajednički pseudonim dvojice braće: Joseph Henri Honoré Boex, dit J. H. Rosny aîné, (1856-1940) i Séraphin Justin François Boex, dit J. H. Rosny jeune (1859-1948), koji su takođe pisali i individualno.

ПБ7 60

ROSNY, J.-H., 1892-1909

Marc Fane : roman parisien / J.-H. Rosny. - Paris : Librairie moderne, 1888. - 361 str. ; 19 cm

Zajednički pseudonim dvojice braće: Joseph Henri Honoré Boex, dit J. H. Rosny aîné, (1856-1940) i Séraphin Justin François Boex, dit J. H. Rosny jeune (1859-1948), koji su takođe pisali i individualno.

ПБ7 61

ROSNY, aîné, J.-H., 1856-1940

Daniel Valgraive / J.-H. Rosny. - Paris : A. Lemerre, 1891. - XI, 212 str. ; 19 cm

ПБ7 62

ROSNY, aîné, J.-H., 1856-1940

Vamireh : roman des temps primitifs / J.-H. Rosny. - Paris : E. Kolb, [1892]. - 259 str. ; 19 cm

ПБ7 63

ROSNY, J.-H., 1892-1909

Nell Horn de l'armée du salut : roman de moeurs londonniennes / J.-H. Rosny. - Paris : E. Giraud, 1886. - 384 str. ; 19 cm

ПБ7 64

ROSNY, J.-H., 1892-1909

L'immolation / J.-H. Rosny. - Paris : A. Savine, 1887. - 328 str. ; 19 cm

ПБ7 65

DUMAS, Alexandre, 1802-1870

Georges / Alexandre Dumas. - [S. l.] : [s. n.], [s.a.]. - 312 str. ; 18 cm
ПБ7 66

DUMAS, Alexandre, 1802-1870

Olympe de Clèves / par Alexandre Dumas. - Nouvelle éd. - Paris : C. Lévy, 1887. - 3 knj. (286 ; 278 ; 261 str.) ; 18 cm. - (Oeuvres complètes d'Alexandre Dumas)
ПБ7 67

FROMENTIN, Eugène, 1820-1876

Un été dans le Sahara / par Eugène Fromentin. - 9e éd. - Paris : Plon, 1888. - 302 str. ; 19 cm
ПБ7 68

FROMENTIN, Eugène, 1820-1876

Une année dans le Sahel / par Eugène Fromentin. - 7e éd. - Paris : E. Plon, Nourrit et Cie, 1888. - 323 str. ; 19 cm
ПБ7 69

TOUDOUZE, Gustave, 1847-1904

La tête-noire / Gustave Toudouze. - 4e éd. - Paris : V. Havard, 1888. - 323 str. ; 19 cm
ПБ7 70

TOUDOUZE, Gustave, 1847-1904

Ma Douce / Gustave Toudouze. - Paris : V. Havard, 1892. - 332 str. ; 19 cm
ПБ7 71

TOUDOUZE, Gustave, 1847-1904

Le Pompon vert / Gustave Toudouze. - 3e éd. - Paris : V. Havard, 1887. - 389 str. ; 19 cm
ПБ7 72

AMPÈRE, André-Marie, 1775-1836

Correspondance et souvenirs (de 1805 à 1864) : André-Marie Ampère et Jean-Jacques Ampère / recueillis par H. C (Cheuvreux). - 3e éd. - Paris : J. Hetzel, 1875. - 2 knj. (508 ; 461 str.) ; 19 cm
ПБ7 73

AICARD, Jean, 1848-1921

Visite en Hollande / par Jean Aicard. - 3e éd. - Paris; Amsterdam : Sandoz et Fischbacher; L. Van Bakkenes, 1879. - X, 142 str. ; 20 cm

Portret autora / Félix Régamey.

ПБ7 74

AICARD, Jean, 1848-1921

Miette et Noré / Jean Aicard. - 7e éd. - Paris : P. Ollendorff, 1885. - XXIII, 413 str. ; 19 cm

ПБ7 75

AICARD, Jean, 1848-1921

Les Rébellions et les Apaisements : poésies / Jean Aicard. - Paris : A. Lemerre, 1871. - 190 str. ; 19 cm

ПБ7 76

AICARD, Jean, 1848-1921

Le livre d'heures de l'amour : poésies / Jean Aicard. - Paris : A. Lemerre, 1887. - 286 str. ; 19 cm

ПБ7 77

THOREL, Jean, 1859-19??

La complainte humaine / Jean Thorel. - Paris : L. Vanier, 1889. - 107 str. ; 19 cm

Pravo ime autora: Jules Raymond Virgile Bouthors

ПБ7 78

COLOMBIER, Marie, 1841-1910

Les mémoires de Sarah Barnum / Marie Colombier ; avec une préf. par Paul Bonnetain. - 3e éd. - Paris : Chez tous les libraires, [1883]. - XV, 332 str. ; 19 cm

Sa posvetom: A mon ami Kara. M.. Colombier

ПБ7 79

BANVILLE, Théodore de, 1823-1891

Mes souvenirs : petites études / Théodore de Banville. - Paris : G. Charpentier, 1883. - 466 str. ; 19 cm

ПБ7 80

BLAZE, Elzéar, 1788-1848

Le chasseur au chien courant. T. 2 / par Elzéar Blase. - 2e éd. - Paris : N. Tresse, 1859. - 368 str. ; 18 cm

ПБ7 81

BOURGES, Élémer, 1852-1925

Les Oiseaux s'envolent et les fleurs tombent / Élémer Bourges. - Paris : E. Plon, Nourrit et Cie, [1893]. - 470 str. ; 19 cm

ПБ7 82

BONNETAIN, Paul, 1858-1899

Marsouins et mathurins / Paul Bonnetain. - Paris : C. Marpon et E. Flammarion, [1888]. - 249 str. ; 17 cm. - (Auteurs célèbres ; 57)

Sa posvetom: A mon ami Bojidar cette oeuvre de ma 20ème année P. Bonnetain

ПБ7 83

IMBERT DE SAINT-AMAND, Arthur-Léon, 1834-1900

Les femmes des Tuileries. Marie-Antoinette aux Tuileries : 1789-1791 / par Imbert de Saint-Armand. - Paris : E. Dentu, 1882. - 318 str. ; 19 cm

ПБ7 84

IMBERT DE SAINT-AMAND, Arthur-Léon, 1834-1900

Les Femmes des Tuileries. Marie-Antoinette et l'agonie de la royauté / par Imbert de Saint-Armand. - Paris : E. Dentu, 1882. - 444 str. ; 19 cm

ПБ7 84a

CAZALIS, Henri, 1840-1909

Le bréviaire d'un panthéiste et le pessimisme héroïque / Jean Lahor. - Paris : Fischbacher, 1906. - 325 str. ; 17 cm

Sa posvetom: Au Prince Bojidar Karageorgevitch, Mince, poète, artiste, ciseleur, et dont le pessimisme n'a pas attendu le petit livre pour pratiquer l'héroïsme, son ami, Jean Lahor.

Jean Lahor je pseudonim Henri Cazalis-a.

ПБ7 85

CAZALIS, Henri, 1840-1909

Histoire de la littérature hindoue : les grands poèmes religieux et philosophiques / Jean Lahor. - Paris : G. Charpentier, 1888. - VII, 379 str. ; 19 cm

ПБ7 86

CAZALIS, Henri, 1840-1909

L'illusion / H. Cazalis. - 3e éd. rev. et augm. - Paris : A. Lemerre, 1893. - 2 knj. (193 ; 170 str.) ; 19 cm

Sa posvetom: A l'adorateur du grand Art, a l'amant de la Poésie, Délicat buveur d'ambrosie, Karageorgevitch Bojidar, affectueusement Jean Lahor

ПБ7 87

HARRISON, Burton, 1843-1920

A daughter of the South, and shorter stories / by Burton Harrison. - New York : The Cassell Publishing Co., 1892. - 281 str. ; 20 cm

ПБ7 88

DALMA, Bogomir

Les charmes de la France méridionale / Bogomir Dalma ; préface de Titayna ; illustr. de G. de Gennaro et Gaston Poulain. - Paris : Editions Henry-Parville, [s. a]. - 116 str. ; 19 cm

Sa posvetom: A S. A. la Princesse Karageorgevitch. Avec tout mon profond respect j'offre ce livre où j'ai inscrit mes impressions sur le Midi...Terre de Beauté. En hommage très respectueux Bogomir Dalma

ПБ7 89

TOUDOUZE, Gustave, 1847-1904

Le vertige de l'inconnu / Gustave Toudouze. - 2e éd. - Paris : V. Havard, 1892. - 345 str. ; 19 cm

ПБ7 90

SAND, George, 1804-1876

La petite Fadette / par George Sand. - Paris : Hachette, 1855. - VII, 247 str. ; 18 cm

Pravo ime autorke: Amantine Aurore Lucile Dupin, épouse du baron François Casimir Dudevant.

ПБ7 91

AMIC, Henri, 1853-1929

Au pays de Gretchen / par Henri Amic. - Paris : C. Lévy, 1884. - 390 str. ; 18 cm

ПБ7 92

AMIC, Henri, 1853-1929

Les vingt-huits jours d'un réserviste / par Henri Amic. - Paris : C. Lévy, 1881. - 307 str. ; 18 cm

Sa posvetom: Au Prince Alexis Karageorgevitch - avec une cordiale poignée de main de son tout dévoué Henri Amic 19 Janvier 8?

ПБ7 93

POUVILLON, Émile, 1840-1906

Nouvelles réalistes / Émile Pouvillon. - Paris : A. Lemerre, 1878. - 304 str. ; 19 cm

Sa posvetom: A Bojidar Karageorgevitch son ami Emile Pouvillon

ПБ7 94

POUVILLON, Émile, 1840-1906

Céslette : histoire d'une paysanne / Émile Pouvillon. - Paris : A. Lemerre, 1881. - 2, 223 str. ; 18 cm

ПБ7 95

CHENEVIÈRE, Adolphe, 1855-1917

Honneur de femme : roman / Adolphe Chenevière. - Paris : A. Lemerre, 1893. - 283 str. ; 19 cm

Sa posvetom: Au prince Bojidar Karageorgevitch Souvenir très sympathique et dévouée Adolphe Chenevière

ПБ7 96

SYLVA, Carmen, 1843-1916

Nouvelles / Carmen Sylva ; traduites de l'allemand... et précédées d'une étude biographique...par Félix Salles.- Paris : Hachette, 1886. - 312 str. ; 19 cm

Pravo ime autorke : Elisabeth de Wied, rumunska kraljica

ПБ7 97

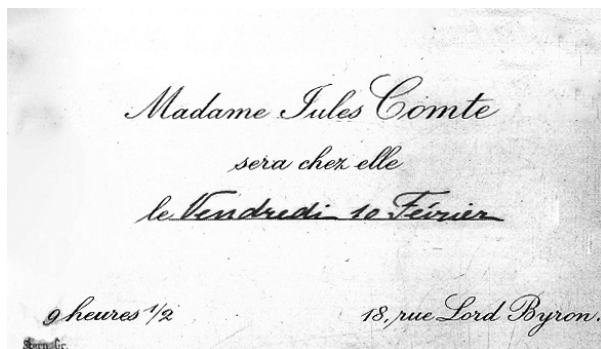
MUSSET, Alfred de, 1810-1857

Oeuvres de Alfred de Musset. 2, Poésies 1833-1852. - Paris : A. Lemerre, 1877. - 335 str. ; 17 cm. - (Oeuvres complètes de Alfred de Musset)

Autorova slika. - Sa posvetom: A mon cher Bojidar en souvenir des heures charmantes passées ensemble Florence. A bientôt. 1884 ili 1887. -

Vizit karta Madame Jules Comte

ПБ7 98

LECONTE de Lisle, Charles-Marie, 1818-1894

Oeuvres de Leconte de Lisle. 3, Poèmes tragiques. - Éd. revue et augmentée. - Paris : A. Lemerre, 1886. - 238 str. ; 17 cm

ПБ7 99

STOECKHARDT, A.

La ferme, guide du jeune fermier : principes d'agriculture et d'économie rurale / par A. et E. Stöckhardt ; traduit d'après la 6e édition allemande par Ch. Augustin. - Bruxelles : E. Tarlier, [1862]. - 2 knj. (IV, 329 ; 280 str.) ; 19 cm
ПБ7 100

BERGERAT, Émile, 1845-1923

Vie & aventures du sieur Caliban 1884-85. : (décadence française) / Émile Bergerat. - Paris : E. Dentu, 1886. - 399 str. ; 19 cm
ПБ7 101

BAŠKIRCEVA, Marija Konstantinova, 1860-1884

Lettres de Marie Bashkirtseff : avec quatre portraits, des autographes / et une préface par François Coppée. - Paris : Charpentier, 1891. - XII, 282 str. ; 19 cm
Autorkina slika.
ПБ7 102

BAŠKIRCEVA, Marija Konstantinova, 1860-1884

Journal de Marie Bashkirtseff - Paris : E. Dentu, 1890. - 2 knj. (401 ; 591 str.) ; 19 cm
ПБ7 103

CRÉQUY, Renée Caroline de Froulay de, 1714-1803

Souvenirs de la marquise de Créquy : 1710-1803 - Nouv. éd. rev. corr. et augm. - Paris : M. Lévy, 1867. - 5 knj. (XV, 395 ; 395 ; 435 ; 476 ; 472 str.) ; 18 cm
ПБ7 104

POUVILLON, Émile, 1840-1906

Les Antibes / Émile Pouvillon. - Paris : A. Lemerre, 1892. - 231 str. ; 18 cm
ПБ7 105

BRIZEUX, Auguste, 1803-1858

Oeuvres de Auguste Brizeux. - Paris : A. Lemerre, 1884. - 3 knj. (311 ; 348 ; 262 str.) ; 17 cm

T. 3, str. 1-57: Notice sur Brizeux / Saint-René Taillandier . - Sadržaj: La fleur d'or ; Histoires poétiques. Pt. 1 ; Cycle ; Poétique nouvelle ; Histoire poétiques. Pt. 2 ; Marie ; Telen Arvor ; Furnez Breiz.

ПБ7 106

POUVILLON, Émile, 1840-1906

Chante-Pleure / Émile Pouvillon. - Paris : A. Lemerre, 1890. - 434 str. ; 19 cm

ПБ7 107

PONT-JEST, René de, 1830-189?

La femme de cire : (mémoires d'un détective) / par René de Pont-Jest. - Paris : E. Dentu, 1883. - 347 str. ; 19 cm

Sa posvetom: à son jeune ami le prince Bojidar, l'auteur ? déviné. R. de Pont Jest

ПБ7 108

TOLSTOJ, Lev Nikolaevič, 1828-1910

Anna Karénine. T. 2 / Léon Tolstoï ; traduit du russe. - 3 éd. - Paris : Hachette, 1886. - 359 str. ; 19 cm

ПБ7 109

ADAM, Juliette, 1836-1936

Paienne / par Juliette Lambert (Madame Adam). - Paris : P. Ollendorf, 1883. - III, 237 str. ; 18 cm

ПБ7 110

BOURGET, Paul, 1852-1935

Cruelle énigme / Paul Bourget. - 16e éd. - Paris : A. Lemerre, 1886. - II, 253 str. ; 19 cm

ПБ7 111

DROZ, Gustave, 1832-1895

Tristesses et souvenirs / Gustave Droz. - 50e éd. - Paris : V. Havard, 1884.
- III, 382 str. ; 19 cm

ПБ7 112

JABLONOWSKA, Louise, princesse

Souvenir d'Égypte / par la princesse Louise Jablonowska. - Paris : impr. de
Pougin, 1871. - 120 str. ; 18 cm

ПБ7 113

BORNIER, Henri de, 1825-1901

Poésies complètes : (1850-1881) / Vte Henri de Bornier. - Paris : E. Dentu,
1881. - 317 str. ; 19 cm

Autorova slika

ПБ7 114

CERMOISE, Henri

Deux ans à Panama : notes et récits d'un ingénieur au Canal / H. Cerموise.
- 4e éd. - Paris : C. Marpon [etc.], 1886. - 306 str. ; 19 cm

Sa posvetom: A ma chère tante hommage reconnaissant J. Marinovitch (Mar-
montel) Paris, 1er Xbre 86

ПБ7 115

BARBEY D'Aurevilly, Jules, 1808-1889

Le chevalier des touches / par J. Barbey d'Aurevilly. - Paris : Michel Lévy
frères, 1864. - 282 str. ; 19 cm

ПБ7 116

DICKENS, Charles, 1812-1870

The old curiosity shop / by Charles Dickens. - London : Chapman and Hall,
[s. a.]. - VII, 337 str. : illustr. ; 19 cm. - (The «Charles Dickens» edition)

Sa posvetom: To the Prince B.K. From your friend M. H. Spielmann

ПБ7 117

DICKENS, Charles, 1812-1870

Christmas books / by Charles Dickens. - London : Chapman and Hall, [s. a].
- 256 str. : ilustr. ; 19 cm. - (The «Charles Dickens» edition)
ПБ7 118

KRASIŃSKI, Zygmunt, 1812-1859

L'aube du grand jour / Sigismond Krasinski ; traduit du polonais par [Charles de Noire-Isle]. - Paris : E. Plon, 1876. - 108 str. ; 19 cm
ПБ7 119

HERMANT, Abel, 1862-1950

La carrière / Abel Hermant. - 4e éd. - Paris : 1894. - 341 str. ; 19 cm
ПБ7 120

KOHN, Georges, 1858-19??

Autour du monde / par Georges Kohn. - 2e éd. - Paris : C. Lévy, 1884. - III,
455 str.; 18 cm + Prilog ([1] karta)
ПБ7 121

BARBEY D' AUREVILLY, Jules, 1808-1889

Du Dandysme et de G. Brummel. Memoranda / Jules Barbey d'Aurevilly. -
Paris : A. Lemerre, 1887. - 268 str. ; 17 cm. - (Oeuvres de J. Barbey d'Aurevilly)
Autorova slika
ПБ7 122

KARADORĐEVIĆ, Božidar, 1861-1908

Notes sur l'Inde : avec 30 illustrations / Bojidar Karageorgevitch. - [Paris]:
C. Lévy, [1899]. - XVI, 434 str. : ilustr. ; 19 cm
Sa posvetom Sarke Karadorđević: Pour la Jeunesse Serbe souvenir d'une mère
inconsolable
ПБ7 123

BARZAZ-BREIZ, 1815-1895

Chants populaires de la Bretagne / recueillis, traduits et annotés par le
vicomte Hersart de la Villemarqué. - 8e éd. - Paris : Didier, 1883. - LXXXII, 539,
XLIV str. ; 19 cm
Pravo ime autora: Théodore Hersart, vicomte de la Villemarqué,
ПБ7 124

MERLET, Gustave, 1828-1891

Etudes littéraires sur les classiques français de la rhétorique / Gustave Merlet. - Paris : Hachette, 1875. - VII, 516 str. ; 19 cm. - (Etudes littéraires sur les clasiques français)

ПБ7 125

CARMON, Frédéric

Pendant l'orage : comédie en un acte / par Frédéric Carmon. - Paris : C. Lévy, 1890. - 43 str. ; 19 cm

Sa posvetom: A mon meilleur ami le Prince Bojidar Karageorgevitch en souvenir d'une longue et inaltérable amitié. l'auteur Frédéric Carmon

ПБ7 126

LACOMBE, J. B.

La soeur de charité / J. B. Lacombe. - Paris : 1880. - 170 str. ; 20 cm

Sa posvetom: A son Altesse le Prince Karageorgevitch hommage de l'auteur J. B. Lacombe

ПБ7 127

VILLIERS de l'Isle-Adam, Auguste de, 1838-1889

Axël / comte de Villiers de l'Isle-Adam. - Paris : Maison Quantin, 1890. - 300 str. ; 23 cm

ПБ7 128

Даница Филиповић

редакција записа *Александра Тртовац*

Каталог изложбе

BAŠKIRCEVA, Marija Konstantinova

Journal de Marie Bashkirtseff. - éd. abrégée. - Paris : Nelson, [s. a].
- 477 str. ; 16 cm
Кз 1107

KARADORĐEVIĆ, Božidar

En pays scandinave : notes de route / prince Bojidar Karageorgevitch . - *La Revue de Paris*, 3, mars-avril 1896, str. 212-224
Чз 516

ĐALSKI, Ksaver Šandor

O Mariji Baškirčevoj i Sonji Kovalevskoj / Ksaver Šandor Gjalski. - *Vienac*, 34, 23, 5. lipnja 1902, str. 360-362; br. 24, str. 378-380; br. 25, str. 392-395
Ч1 67

ČOKORILO, Đorđe A.

Кнежевић Божидар Карађорђевић / г. Ч. - *Бранково коло*, 9, 26 и 27, 3. (16.) јулија 1903, стуб. 862 – 863
РП I 120

ČOKORILO, Đorđe A.

Кнежевић Божидар Карађорђевић / Ђ. А. Ч. - *Бранково коло*, 9, 30 и 32, 31. јулија (13. августа) 1903, стуб. 987-988
РП I 120

POPOVIĆ, Bogdan

Прва југословенска уметничка изложба / Богдан Поповић. - *Српски књижевни гласник*, књ. 13, 7, 1. децембар 1904, стр. 533-547
Ч 293

ČOKORILLO, Đorđe A.

Један француски превод принца Божидара Карађорђевића / Ђ. А. Ч. - *Бранково коло*, 10, 24, 17. (30) јунија 1904, стуб. 767
РП I 120

Princ Božidar Karađorđević kao umetnik

Принц Божидар Карађорђевић као уметник. - *Бранково коло*, 11, 47, 24. новембра (7. децембра) 1905, стуб. 1487
О изложби Б. К. у Лондону
РП I 120

BAŠKIRCEVA, Marija Konstantinova

Tagebuchblätter und Briefwechsel mit Guy de Maupassant / Maria Bashkirtseff ; aus dem Französischen übertragen und eingeleitet / von Julia Virginia. - Einzig autorisierte Ausgabe. - Berlin : Hermann Seemann, 1906. - 248 str. : illustr. ; 18 cm
К4 250

Božidar Karađorđević

† Божидар Карађорђевић. - *Бранково коло*, 14, 17 и 18, 1 (14) маја 1908, стр. 287
РП I 120

Knez Božidar Karađorđević

Кнез Божидар Карађорђевић. - *Босанска вила*, 23, 16, 10. јуна 1908, стр. 256
РП I 114

WOLZOGEN, Ernst von

Принц-златар : пријевод са њемачког / Ернст фон Волцоген. - *Пријеглед Мале библиотеке*, VII, 1, јануар-јуни 1908, стр. 111-116
Ч 319

ВАРДАР : календар за преступну годину 1912. - Београд : Друштво "Коло српских сестара", 1912 (Београд : Нова штампарија "Давидовић"). - 146 стр. ; 26 цм
Кнез Божидар Карађорђевић, стр. 133-134
Иг 26

KARADORĐEVIĆ, Božidar

Црна Гора – Албанија : путне белешке / Кнез Божидар Карађорђевић ; превео с францускога Н. Н. [М. Ибровац и П. Албала].- *Српски књижевни гласник*, књ. 30, 6, 16. март 1913, стр. 452-465

Ч 293

DECSEY, Ernst

Hugo Wolf : das Leben und das Lied / von Ernst Decsey. - Berlin : Schuster und Loeffler, 1921. – 221 str. ; 23 cm

У4 93

KARADORĐEVIĆ, Božidar

La vie multiple : (nouvelles posthumes) / Bogidar Karageorgevitch ; avec une préface de Jean Finot. - Paris : Éditions de La Revue mondiale, 1921. - 193 str. ; 19 cm.

Са посветом Сарке Карађорђевић

Кз 1676

BARRES, Maurice

Huit jours chez M. Renan / Maurice Barrès. - Paris : Plon, 1923. - XVI, 260 str. ; 20 cm

О Марији Башкирцевој стр. 131-138

И 138

БИБЛИОТЕКА кнегиње Сарке / Р. – *Политика*, 23, 6644, 23. октобар 1926, стр. 5

VII 431

STANOJEVIĆ, Stanoje

Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка. Књ. 2, И-М / Ст. Станојевић. - Загреб : Библиографски завод, [1926] (Загреб : Завлада Тискарне Народних новина). - 928 стр. ; 25 cm

ПБ₁₃ 175/2

FRANCE, Anatole

Oeuvres complètes illustrées de Anatole France. T. 6, La vie littéraire : première série, deuxième série / bois gravés de Louis Caillaud. - Paris : Calmann-Lévy, 1926. - 677 str. : illustr. ; 26 cm

О Марији Башкирцевој стр. 155-163

Кз 1585

CAHUET, Albéric

Moussia et ses amis / Albéric Cahuet. - Paris : Fasquelle, 1930. - 232 str. : illustr. ; 19 cm

Кз 1803

PETROVIĆ, Svetislav A.

О Марији Башкирцевој генијалној уметници и претечи феминизма / Светислав А. Петровић . - *Време*, 10, 2925, 1930, стр. 9

VII 382

DECSEY, Ernest

Принц Божидар Карађорђевић и немачка музика / Ernest Decsey. - *Вардар*, 1, 10, 3. јули 1932, стр. 7

VII 260

BUNUŠEVAC, Radmila

Девојке нашега доба не читају Марију Башкирцеву / Радмила Бунушевац. - *Политика*, 31, 9511, 8. новембар 1934, стр. 17

VII 431

JOVANOVIĆ-Stojimirović, Milan

Педесетогодишњица од смрти Мадоне спаваћих кола / Леуновић. - *Вардар*, 3, 297, 10. новембар 1934, стр. 5

О Марији Башкирцевој и Божидару Карађорђевићу

VII 260

SIMIĆ, Sima

Sudbine i ličnosti. Iz života Božidara Karađorđevića, književnika umetnika /
Sima Simić. - Vidici, 1, 3 (1938), str. 87-89
Ч1 234

MUSÉE du prince Paul : art moderne. - Beograd : [s. n.], 1939. - XI, 111 str, [32]
str. sa nalepljenim reprodukcijama : ilustr. u bojama ; 25 cm
Tekst na franc. i srp. jeziku. - Str. V-XI : [Préface] / Milan Kašanin.
У3 116

ENCIKLOPEDIJA likovnih umjetnosti. Sv. 1, A-Ćus / [glavni redaktor Andre
Mohorovičić]. - Zagreb : Leksikografski zavod FNRJ, 1959 (Zagreb : Grafički za-
vod Hrvatske). - 755 str., [56] str, s tablama, [17] listova S tablama : ilustr. ; 30
cm
ЧХ 87/1

ENCIKLOPEDIJA Jugoslavije. 5, Jugos-Mak / [glavni redaktor Miroslav Krleža].
- Zagreb : Leksikografski zavod FNRJ, 1962 (Zagreb : Grafički zavod Hrvatske). -
690 str., [52] str. s tablama u bakrotisku, [7] listova s tablama reprodukcija, [25]
listova s geogr. kartama (od toga 1 presavijen) : ilustr. ; 30 cm.
ЧО 56/5

PAVLOVIĆ, Leontije

Неки споменици културе : осврти и запажања. [Део] 1 / Леонтије
Павловић. - Смедерево : Народни музеј, 1962 (Смедерево : "Димитрије
Давидовић"). - 55, [1] стр. : илустр. ; 20 цм
I 79/1

TRIFUNOVIĆ, Lazar

Српска ликовна критика : избор / Лазар Трифуновић. - Београд : СКЗ,
1967. - 642 стр., [20] стр. с таблама : илустр. ; 23 цм
II 6096

ЗБОРНИК Удружења српских писаца и уметника у иностранству. Књ. 1. -
Лондон : Удружење српских писаца и уметника у иностранству, 1973 (Lon-
don : Ukrainian Publishers Limited). - 120 стр., [4] стр. са таблама ; 24 cm.
II 52396/1

JOVANOVIĆ-Stojimirović, Milan

Силуете старог Београда. Књ. 2 / Милан Јовановић Стојимировић ; [поговор написао Мирко Магарашевић]. - Београд : Просвета, 1987. - 426 стр. ; 24 цм. - (Библиотека Баштина ; 27)

Сара Карађорђевић, стр. 74-79; Кнез Божидар, стр.270-275

II 46263

LEKSIKON pisaca Jugoslavije. [Tom] 3, K - LJ / [glavni urednik Živojin Boškov]. - Novi Sad : Matica srpska, 1987 (Београд : Београдски издавачко-графички завод). - 777 str. : ilustr. ; 30 cm

III 2121/3

DANOJLIĆ, Milovan

Божидар илити Bijou d'Art / Милован Данојлић. - *Политика*, 87, 27395, 13. јануар 1990, стр.17

VII 431

ENCIKLOPEDIJA Jugoslavije. Knj. 6, Јар-Kat / [glavni urednik Jakov Sirotković]. - [2. izd.]. - Zagreb : Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža", 1990 (Ljubljana : Mladinska knjiga). - XX, 731 str. : ilustr. ; 30 cm.

ЧО 69/6

JOVANOVIĆ, Slobodan A.

Ко је био Божидар Карађорђевић / Слободан А. Јовановић. - *Политика*, 87, 27411, 29. јануар 1990, стр. 22

Одговор М. Данојлићу

VII 431

PAVLOVIĆ, Leontije

Копча Божидара Карађорђевића / Леонтије Павловић. - *Политика*, 87, 27424, 11. фебруар 1990, стр. 22

VII 431

SAVIĆ, Velibor Berko

Карађорђевићи / Велибор Берко Савић ; [преводиоци Биљана Новосел, Живота Филиповић. - Београд : В. Савић, 1990 (Ваљево : "Милић Ракић"). - 363 стр. : илустр. ; 24 цм

Божидар Карађорђевић, стр. 92-95

II 53844

LJUŠIĆ, Radoš

Карађорђевићи / Радош Љушић ; [регистри Сузана Рајић]. - Београд : Карић фондација : Народна књига, 2001 (Београд : Публикум). - 167 стр. : фотогр. ; 26 цм

III 6336

LAZAREVIĆ, Bogoljub M.

Родослов династије Карађорђевић : породично стабло обрађено по табеларном (Тb) методу Anl. LaMBos система / Богољуб М. Лазаревић-Андрић - чика Лаза Гружански. - Београд : Принцип Бонарт прес ; Бар : Бонарт, 2004 (Нова Пазова : Бонарт). - XVIII, 159 стр. : илустр. ; 28 цм

III 7006

PAVLOVIĆ, Kosta St.

Онакви какве сам их знао / Коста Ст. Павловић. - Београд : Откровење, 2004 (Нови Сад : Будућност). - 239 стр. ; 20 цм

О Сарки Карађорђевић, стр. 135-144

I 51033

О аутору

Босиљка Јанковић (1915-1998) била је једна од најугледнијих књижничара Универзитетске библиотеке «Светозар Марковић». Цео свој радни век, од 1947. до 1978. године, провела је у Библиотеци. Била је каталогизатор обавезног примерка, редактор јавног алфabetског каталога, руководилац топографског каталога. Све ове послове обављала је зналачки, не само високо професионално, него и са изузетним ентузијазмом. Веома образована, познавалац наше књижевности и историје, користила је своја знања и способности у свакодневном практичном раду при обради фонда посебних библиотека, редакцији каталошких одредница и слично. Од највећег значаја је збирка псеудонима коју је оформила и годинама студиозно неговала.

Занимљива је историја настанка њеног текста о Божидару Карађорђевићу. Седамдесетих година прошлог века, при преласку на петодневну радну недељу, у Библиотеци се једно време уторком радило до 18,30 часова. Како је било немогуће радити истим интензитетом једанаест сати, одлучено је да се тим даном поподне одржавају стручни састанци. Сваки стручни радник је добио неку тему коју би обрадио и представио резултате свога истраживања осталима. Босиљка Јанковић је писала о Божидару Карађорђевићу и његовој библиотеци. Вероватно јој је ова тема била занимљива, па је наставила да прикупља податке. Задивљујуће је, како је, у време када није било интернета и електронских каталога, успела да сакупи велики број библиографских јединица, набави одломке из дела којих није било у земљи и све то успешно преведе на српски језик .

САДРЖАЈ

Божидар Карађорђевић.....	3
Посебна библиотека Божидара Карађорђевића.....	20
Библиотека Божидара Карађорђевића.....	25
Каталог изложбе.....	50
О аутору.....	57

Аутор текста

Босиљка Јанковић

Текст приредила

Даница Филиповић

Аутори изложбе и каталога

Даница Филиповић

др Никола Марковић

Издавач

Универзитетска библиотека «Светозар Марковић»

За издавача

др Стела Филипи Матутиновић

Прелом и дизајн

Дивна Милошевић

Штампа

Дебрапласт - Београд

Тираж

300 примерака

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

7.071.1:929 Карађорђевић Б.(083.824)

012 Карађорђевић Б.(083.824)

016:929 Карађорђевић Б.(083.824)

ЈАНКОВИЋ, Босиљка, 1915-1998

Божидар Карађорђевић : изложба поводом
Дана Библиотеке / [аутор текста Босиљка
Јанковић ; аутори изложбе и каталога Даница
Филиповић, Никола Марковић]. - Београд :
Универзитетска библиотека "Светозар
Марковић", 2010 (Београд : Дебрапласт). - 60
стр. : илустр. ; 24 см

Податак о ауторки преузет из колофона. -
Тираж 300. - О аутору: стр. 57. - Напомене и
библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-7301-045-8

1. Филиповић, Даница, 1950- [аутор додатног
текста] [аутор изложбе] 2. Марковић, Никола,
1951- [аутор додатног текста] [аутор изложбе]
а) Карађорђевић, Божидар (1861-1908) -

Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 175304972